

REVISTA STUDENTESCA RĂDĂUȘANA

Panait Istrati

PUBLICAȚIE A ELEVILOR LICEULUI „UNIREA” FOCȘANI

ANUL XIV
(SERIE NOUA)

1985
ian.-martie

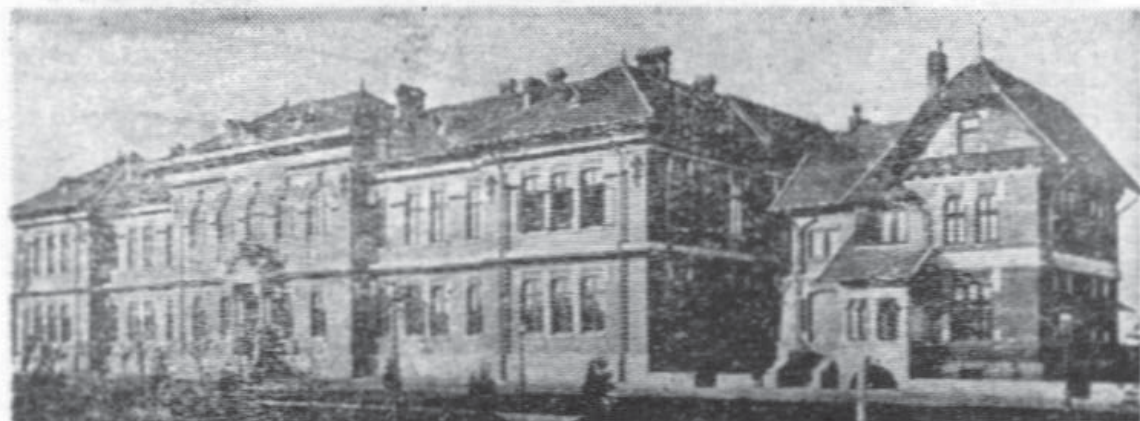
REVISTA NOASTRĂ

PUBLICAȚIE A ELEVILOR LICEULUI „UNIREA” DIN FOCSANI,
FONDATA ÎN 1912,
DISTINSĂ, ÎN CADRUL CONCURSULUI NAȚIONAL
AL PRESEI ȘCOLARE, CU PREMIUL I, ÎN 1978 ȘI ÎN 1981,
ȘI CU „PREMIUL SPECIAL AL JURIIULUI
PENTRU CEA MAI BUNĂ REVISTA ȘCOLARĂ DIN ȚARĂ”,
ÎN 1979; ÎNREGISTRATĂ LA U.N.E.S.C.O. ÎN 1980

Fondator : prof. Dimitrie PAPADOPOLO

Coordonator : prof. Petrache DIMA

PANAIT ISTRATI - 100

Margareta Panait Istrati :

**„Opera soțului meu
a fost restituită, în sfârșit,
patrimoniului literaturii
române...”**

3 septembrie 1984. Brăila, patria literară a lui PANAIT ISTRATI. Își sărbătorește ilustrul fiu, cu prilejul împlinirii unui veac de la nașterea sa.

Aflăm cu bucurie că sînt de față, la manifestările omagiale^{*)}, care vor dura o săptămînă, MARGARETA PANAIT ISTRATI, soția scriitorului, și ALEXANDRU TALEX, omul care a dăruit 50 de ani din viața sa pentru a scoate la lumină opera integrală a autorului „Chirei Chiraliina”. Il întîlnim în sala de festivități a Liceului „N. Bălcescu”, unde are

loc sesiunea de comunicări științifice. Amîndoi îl urmăresc cu interes pe cei care încearcă să reliefeze diferite aspecte ale activității și creației celebrului prozator trecut în neființă acum o jumătate de secol.

În pauză, le propun un „dialog” pentru „Revista noastră”, idee acceptată cu plăcere. Și întălc ne adăugăm la jurul casetofonului.

^{*)} Vezi „Revista noastră”, anul XIII (serie nouă), nr. 103 - 106, oct. - dec. 1984, p. 1720.

— În ce împrejurări l-ați cunoscut pe soțul d-stră ?

— L-am cunoscut la Brăila, spre sfîrșitul unei vacanțe de vară. Pregăteam un examen, la o prietenă, cu care învățam. Mama m-a chemat printr-un bilet. Și birjarul care a venit să mă ia, avea exact înfățișarea ursitoarei din poveste : bătea în gard, cu un bici lung de tot și mă striga. Întii m-am speriat, pentru că nu știam despre ce este vorba. Pe urmă, cînd am citit biletul, am

ANIVERSĂRI

aflat că Panait Istrati e la noi... Cu câțiva ani mai înainte, citisem *Chira Chiralina*, care îmi plăcuse nespuse de mult. Și-atît!

Cînd m-am apropiat de casă, n-o să credeți : mi s-a părut învăluită într-o lumină neobișnuită. Intru și-l văd pe Panait. Avea ca o aură, de jur-împrejur, pe care i-o dădea marea lui personalitate, puterea de-a fascina. Schimbăm cîteva cuvinte. Mă uit în dreapta lui și văd o femeie, soția sa...

— *Era prima ?*

— Nu, a treia. Atunci m-am demobilizat, pentru că mi-am adus aminte de vorbele bunicii, care ne spunea, mie și prietenilor mele : „Să nu ridicați ochii la un bărbat însurat, că arde pămîntul de șapte stînjeni, sub voi“. Mai tîrziu, Panait mi-a zis : „Ce bine ar fi fost dacă nu ai fi ținut seama de această povață. Chinul nu mi s-ar fi prelungit, cu încă un an pînă ce m-am despărțit de elvețiancă“.

M-am retras. Și astfel prima noastră întîlnire n-a avut nici o urmare. L-am revăzut, mai apoi, o singură dată, la Prefectura din Brăila.

— *Prin ce an era ?*

— În 1929. Se afla în holul Prefecturii. M-a întrebat : — „Ce cauți aici ?“. I-am răspuns că voiam un bilet de tren, gratuit. Fiind studentă, beneficiam de jumătate preț, dar nu aveam bani. M-a întrebat cît costă biletul și cum suma era mică, a zîmbit la

**Interviu realizat de
prof. PETRACHE DIMA**

(Continuare în pag. 1950)

Margareta și Panait Istrati (august 1934)

ANIVERSĂRI

De vorbă cu Margareta Panait Istrati

(Urmare din pag. 1949)

mine, cu o undă de tristețe pe figură. M-a condus cu privirea pe scară, așteptînd de la mine un semn... Care însă nici atunci nu a venit din partea mea.

— *Despărțirea, de care pomenea Istrati, s-a petrecut în 1930?*

— Da! Mă aflu la București, unde mă dusesem, să mă înscriu la facultate. Acolo, am primit o scrisoare de la mama, care-mi spunea între altele: „Închipuiește-ți pe cine am avut azi, la masă? Pe Panait Istrati, cu un prieten. Și ce crezi că mi-a spus? Te-a cerut în căsătorie. Și eu i-am răspuns: „Nu ți-e rușine? Tu ești în vîrstă, iar ea este tinără și trebuie să-și termine studiile” — „Nu-i nimic, a zis el, are să-și termine studiile, iar în ce privește restul, spune-i doar ce ți-am zis adineaori”.

Ce crezi că am făcut, cînd am primit scrisoarea? Am innebunit de-a binelea! Și chiar în noaptea aceea am plecat la Brăila, cu personalul... Am ajuns la Brăila, la cinci dimineața. Îți închipui ce călătorie!

— *Romantism, nu glumă...*

— Cînd m-a văzut, mama s-a mirat. I-am spus că vreau să-l văd pe Panait. Neavînd încotro, mama i-a trimis vorbă. Locuia în casa ce-o construise la frizerul Nicu Constantinescu. Cînd a apărut, m-am trezit pe alt tărîm. Avea o distincție în întreaga-i făptură, care te fascina, iar în ochii lui, focul nestins al inimii... Rămăsei uluită. Ce diferență de vîrstă!? O comuniune s-a încheiat imediat între noi. „Nu e ușor de trăit cu mine, — mi-a spus... Eu am zile cînd nu vreau să fiu privit în față nici de proprii mei ochi... Dar dacă te simți în stare s-o faci, vei trăi cu mine toate ritmurile vieții”.

Prima vizită a fost și prima lecție pentru mine. Cît am conviețuit, el a căutat să mă ridice, fără ca eu să-mi dau seama. Într-o zi, mai tîrziu, mi-a spus: „Am vrut să fac din tine un exemplar de lux”. Nu l-am întrebat dacă a reușit sau nu.

În seara aceea, m-a întrebat dacă nu sufăr de *cafard*, la București. Eu am tăcut, neștiind ce să răspund, cuvîntul franțuzesc aflînd, din școală, că înseamnă doar „gîndac de bucătărie”. Eram, deci, descumpănită... Mi-a reproșat vorbind: „Ai făcut opt ani de franceză, la școală și nu știi ce înseamnă cuvîntul „cafard”? Și tot el mi-a explicat apoi, înțelesurile acestui cuvînt, folosit de francezi pentru a exprima stări sufletești speciale: *descurajare, plictiseală, proastă dispoziție, gînduri negre etc.*

Din prima pînă în ultima clipă, Panait mi-a fost un profesor inspirat și atent. Mi-a condus pașii fără ostentație, abătînd-

Panait Istrati și Ștefan Gheorghiu, conducătorii marii greve a hamalilor din Brăila (1910)

du-mă de la preocupările mele științifice (studiam fizico-chimicele). El mi-a deschis fereastra spre marea literatură universală. Îl iubea pe Eminescu, din adolescență, opera lui ținându-i tovărășie, reconfortându-l în anii de vagabondaj peste mări și țări. Într-o zi, mi-a spus : „Am auzit că ai citit *Chira* mea, în traducerea de la „Adevărul”. Ți-ai dat seama cu câtă neghiobie a fost tradusă ?” Pe vremea aceea nu știam ce este o traducere bună. M-a învățat, mai apoi, cum să citesc o carte : „În un creion în mână, cum vezi că fac și eu. Și dacă îți place ceva — o expresie, o idee sau te amuză cumva, — subliniază-le”. Înainte, fie că-mi plăcea sau nu o carte, o citeam dintr-o răsufelare, ca mai toată lumea, de altfel, fără să rețin nimic.

Era un artist innăscut. Când intra, de pildă, într-o expoziție, se îndrepta direct spre ceea ce era mai reprezentativ.

— *Eu îmi notasem să vă întreb dacă l-ați cunoscut întâi pe om sau pe scriitor. După câte înțeleg, l-ați cunoscut întâi pe scriitor...*

— Da !, citindu-i prima sa carte, *Chira Chiralina*. Dar în poia cărții se afla omul, a cărui viață a fost conformă cu paginile operei sale.

— *Vă rugăm să subliniați câteva trăsături morale ale soțului d-stră.*

— Generozitate, încredere în om, cultul prieteniei. Când ne-am căsătorit, mi-a pus condiția să nu mă amestec în actele lui de generozitate. Între noi nu au fost niciodată spionări reciproce, ci încredere desăvârșită. Niciodată nu i-am temperat reacțiile spontane în fața cutărui caz ajuns la mare ananghie. „Banul — spunea el, — este de cele mai multe ori cel ce putrezește sufletul oamenilor”. Am trăit alături de el adevărate „băi de lumină purificatoare”, care mi-au îmbărbătat sufletul, oțelindu-l. În lungul șir de ani, ce au urmat după acel aprilie-negru, de-acum o jumătate de secol, sufletul lui Panait mi-a ținut tovărășie credincioasă și m-a ajutat să stau dreaptă în bătaia vie-

ANIVERSĂRI

De vorbă cu Margareta Panait Istrati

(Urmare din pag. 1951)

ții, increzătoare în adevărul care i-a guvernat viața pînă la calcinare totală.

— *Ne-ar interesa cîteva momente mai importante din viața d-estră, cu Panait Istrati.*

— Am trăit alături de el, perioada anilor de glorie universală, dar și de tragedii sfișietoare. Ori de cîte ori ajungeam la Paris, se umplea casa de prieteni cu renume sau simpli „oameni de inimă“, ca fotografii Bernard de pe Promenade des Anglais, de ziariști și notabilități locale: În tovărășia lui, i-am cunoscut pe Joseph Kessel, Jacques Robertfrance, Jean Desthieux (cărui îi recita pe „coastă“ din poeziile lui Eminescu), Victor Serge, A.M. de Jong, Jean-Richard Bloch și alții. Am petrecut în mijlocul lor adevărate clipe de înălțare a sufletului și a minții. De neuitat îmi vor rămîne serile petrecute la Iași, în casa lui Mihail Sadoveanu, unde erau nelipsiți George Topirceanu și Otilia Cazimir, Demostene Botez și doctorul Mironescu, uneori chiar și G. Ibrăileanu, care l-a poftit pe Panait la „Viața românească“, într-o după-amiază, magistral evocată de Ionel Teodoreanu în *Masa umbrelor*.

Nu-l pot uita, din acei ani, pe ziaristul american de origine română, Isaac Horovitz. Venise în România, pentru niște reportaje și ajuns la Iași, l-a cunoscut pe Panait. S-au înfrățit de la primele cuvinte. Iubea meleagurile noastre, unde se născuse. Era o desfătare să-l ascuți. Tradusese, în idiș, poezia lui Coșbuc: „Pe lingă boi“. Avea o voce ce-ți răscolea tot sufletul. Ne-a cîntat-o, într-o seară din iarna lui 1931, la Iași și am plîns cu toții. A plîns și Sadoveanu, care era un taciturn...

De la Iași, Horovitz a venit la Brăila, împreună cu Panait, unde l-am cunoscut mai îndeaproape. Stătea mai tot timpul cu noi, făcea planuri despre un turneu de conferințe în America, împreună cu Panait și își petreceau nopțile în confesiuni reciproce. A fost bine tot ce s-a petrecut între ei, doi, fiindcă după aceea Isaac Horovitz a scris o carte foarte frumoasă: *Zile și nopți cu Panait Istrati*, tipărită în idiș, la New York.

— *În românește, nu ți fost tradusă?*

— I-am dat-o cuiva s-o traducă, acum vreo 10—15 ani, însă a plecat cu ea în Israel, unde a murit îndată ce a ajuns. Și cartea și-a pierdut urma. Nu mai am alt exemplar, ca s-o poată traduce cineva...

Am trăit și anii de întunecată aducere aminte a imundeii campanii a lui Henri Barbusse, fost admirator și prieten, ale cărui incriminări calomnioase au contribuit la sfîrșitul prematur al vieții lui Panait. Spionajul Siguranței, violarea corespondenței, atacurile josnice ale presei reacționare sau mercenare i-au

DIALOG LITERAR

transformat ultimii doi ani de viață într-o golgotă. În mai 1933, mă aflam alături de el, invitați la librăria „Alcalay“, cu ocazia „săptămîinii cărții“, ca să dea autografe. La un moment dat, librăria s-a umplut de huligani, care încercau să-l atace. A trebuit să se apere cu revolverul, pînă ce au sosit cîțiva polițiști. Epilog : comisarul-șef respectiv s-a oțărît la Panait : „De ce nu stai, dom'le, în casă și vii în localuri publice ca să provocî... dezordine ? !“. Fără comentării...

— *După cîte înțeleg, ați conviețuit în perioada cea mai frumoasă, dar și cea mai grea. Bolnav fiind, mai avea un program zilnic de lucru ?*

— Panait era omul cel mai ordonat cu putință, cu o vitalitate ce uluia pe toți medicii. Se scula în fiecare dimineață la orele cinci, indiferent unde ar fi fost. Și lucra sau citea pînă la căderea serii. Pasiunea de-a citi nu l-a părăsit niciodată. Era la curent cu tot ce se tipărea în Franța sau la noi, ziarele și cărțile se îngrămădeau pe biroul sau la căpățîiul său. Își chema prietenii, la telefon și discuta cîtare carte, articol sau eveniment la ordinea zilei. Întreținea, în același timp, o corespondență bogată cu prieteni din țară și străinătate.

Perioada anilor 1930—1935 a fost una dintre cele mai dense și cu larg ecou din activitatea sa de scriitor. Și-a continuat scrierea operei din ciclul „Viața lui Adrian Zografi“, pe care l-a tradus și în limba română, cu excepția unui singur volum (*În lumea Mediteranei, răsărit de soare*), a transpus în românește *Chira Chiralina* și *Codin* și avea întocmit un întreg program de perspectivă a operei (continuarea „Viații lui Adrian Zografi“ și „Operele postume ale lui Adrian Zografi“). A fost doborît în plină efervescentă creatoare de tuberculoză și de cinoșenia omenească.

— *Acum, la împlinirea unui veac de la nașterea sa, ce gânduri vă frămîntă ?*

— Înainte de toate, îmi exprim bucuria că opera soțului meu a fost restituită, în sfîrșit, patrimoniului literaturii noastre, în întregime și așa cum a transpus-o el în limba maternă. O altă mare bucurie este omagiul pe care Brăila natală îl aduce celui ce-a făcut-o celebră pe toate meridianele globului. Nu voi cruța nici un efort pentru ca „Expoziția memorială permanentă“, ce-i poartă numele, să fie un „centru istratian“, de frumusețe aduce aminte, dar și dotat cu o solidă documentare și arhivă privind viața și opera soțului meu, în așa fel încît să stimuleze cercetarea literară din țară și străinătate. Mulțumesc autorităților culturale brăilene și Editurii „Minerva“ pentru tot ce au realizat sau se străduiesc în continuare pentru prezența vie, în posteritate, a acestui scriitor român, considerat în străinătate drept „un contemporan al nostru“.

Și, poate, dacă voi avea timp și forța necesară, să-mi consemnez amintirile pentru cînd n-oi mai fi...

ANIVERSĂRI

Alexandru Talex :

**„Panait Istrati a fost,
într-adevăr, unul dintre
revoltații secolului nostru“**

— Vă numărați printre cercetătorii de frunte ai vieții și operei lui Panait Istrati. Care este, după dv., nota dominantă a creației sale ?

— Înainte de toate, vreau să precizez că nu mă recunosc „un cercetător de frunte“ și nici critic sau istoric literar. Am fost și rămân unul dintre prietenii apropiați ai lui Panait Istrati. Tot ceea ce realizez și mai am de gând, în legătură cu viața și opera acestui scriitor, se încadrează în această muncă de îmbogățire a informației, pe bază de documente, punând astfel la îndemina cercetării literare cât mai multe elemente inedite sau care zăceau în uitare, principalul țel fiind o mai justă interpretare a creației istratiene și o cât mai completă reconstituire a biografiei sale. Astfel, am adus la lumina zilei confesiuni inedite (*Ultime cuvinte, O întâlnire, În Docurile Brăilei*), manuscrise neidentificate (*Evadatul de peste Rhin, Moș Popa, Frații săraci*) sau texte din epocă, uitate (*Pașini de carnet intim*). Pentru revizuirea faimosului „caz Panait Istrati“, am tradus și publicat în limba franceză „*Dosarul lui Panait Istrati de la Siguranță*“, și împreună cu Marcel Mermoz am izbutit să repunem în discuție campania denigratoare a lui Henri Barbusse, pe care — în fața documentelor prezentate, — ziarul *l'Humanité* a respins-o, în aprilie 1978, ca nefondată, cu concluzia că scriitorul brăilean a fost un om cinstit, un „pionier“ în lupta pentru o omenire mai bună. A doua reușită a fost restituirea — în două volume masive, tipărite la Editura „Minerva“ — a întregii opere românești a lui Panait Istrati, așa cum a transpus-o el însuși în limba maternă. În felul acesta, apartenența acestui scriitor la literatura română și includerea operei lui în programa de învățămînt școlar și universitar se înscriu ca o necesitate legitimă.

Care cred eu c-ar fi „nota dominantă a creației istratiene“? Panait Istrati n-a fost un „povestitor“, fie el egalul celui din „O mie și una de nopți“. El s-a vrut și a reușit a fi un fanatic artizan al unei lumi noi, descătuseate de materialism și înjositorul egoism. A fost geniul unic al povestirii, dar ceea ce a povestit nu-i aceea suită de „povești fascinate ale unui Orient exotic“. Literatura lui este o *proză gravă*, în care trăiește puternic credin-

DIALOG LITERAR

ța în om, ca ființă unică liberă, — scrisă de un om revoltat.

O mărturisește singur :

„De când am învățat să citesc, arta s-a mărturisit ochilor mei sub o înfățișare potrivită cu temperamentul meu și nădejdiile unei lumi asuprite : era epică și slujea cauza dreptății. Deci la această școală a Frumosului, unit cu nevoia de Dreptate s-a format spiritul meu (...) Martor și părtaș din fragedă copilărie al trudei popoarelor, eu port în inimă rana durerilor lor (...) Ținta scrisului meu este chemarea acestor mase la luptă (...) Orele mele de lucru sînt ore de penitență (...) În clipa cînd pun mîna pe condei și m-aplec peste hîrtia albă, eu n-am nevoie să scornesc prăpăstii cu efect melodramatic, nici să speculez nerozia umană, care nu cere decît s-o distrezi. Ochii scrutători ai tovarășilor mei de visuri răsar din întunericul trecutului, ca licuricii noaptea și îmi cer să fiu om, nu literat. Ei nu s-au amuzat. Viața pentru ei a fost năpraznică“.

Panaît Istrati a fost într-adevăr unul dintre revoltații secolului nostru, ființa umană care din copilărie s-a răzvrătit împotriva „crimei de supunere la mentalitatea tradițională : aceea a familiei, a societății, a idealului de turmă“. Scriitorul francez André Stil a conchis, într-un studiu, că „Panaît Istrati a fost un om-ecou, în care a răsunat epoca. Nimic mai scump acestui om-ecou decît Prietenia, dragostea neabătută pentru prietenie, — această luptă pentru viața adevărată împotriva vieții conformiste și care poate fi chiar lupta de om la om, pentru om“.

Sînt adevăruri, ce au început să răzbată și în critica noastră literară, de cîtva timp, formulîndu-se ideea unei totale revizuirii a exegezei istratiene. Semnalul a fost dat, într-o serie de articole, de criticul de prestigiu Mircea Iorgulescu, care p'edează în favoarea reanalizării operei istratiene, considerată în ansamblul ei „proză substanțial-gravă și dramatică“, reprezentînd „atît în contextul literaturii române cît și al celei europene, una dintre cele mai profunde și acute expresii ale problematicei artistice a secolului nostru“.

— *Ce ne puteți spune despre receptarea creației istratiene, în țară și peste hotare ?*

— Personalități de mare prestigiu ale culturii românești (G. Ibrăileanu, Perpessicius, V. Eftimiu, Camil Petrescu, Mihail Sadoveanu, Pompiliu Constantinescu și alții) au judecat drept opera scriitorului brăilean, considerînd-o parte integrantă în patrimoniul literaturii române.

Faptul că această operă nu figurează în programa de învățămînt școlar și universitar prejudiciază nu numai cunoașterea ei de generațiile tinere, dar și înseși cercetări literare românești, rămasă doar la o singură monografie, cu destule și substanțiale impurități privitoare la opera istratiană și autorul ei. Să nădăjduim că viitorul apropiat va repara aceste nedreptăți, așa cum,

ANIVERSĂRI

Desen de Silvan Ionescu

PANAIT ISTRATI

de

EUGEN BARBU

Iată că și timpul a călătorit repede, cum a călătorit și autorul **Chirei Chiralina** prin lumea care, pe vremea lui nu era atât de grăbită și ne trezim că-i sărbătorim la 100 de ani de la naștere. Ce a reprezentat el pentru literatura noastră? Refuzat multă vreme, de către pudibonzi literari pe motiv că e mai degrabă scriitor francez decât român, argumentul ascunzând de fapt refuzul ideologiei sale care nu convenea burgheziei noastre. Întors de pe meleaguri străine cu un nestins dor de patrie, el va muri lângă Dunărea soră, lângă bălțile sale pe care ie-a miruit cu nesfârșit talent.

Povestitor de geniu, provenit din adîncurile straturilor sociale atât de amestecate pe acest tărîm, Panait Istrati a devenit și zugrav de cuvînt, retrăindu-și pe hîrtie o existență zbuciumată, nu lipsită de drame, de polemici și de bătălii literare iscate în jurul personalității sale. A fost un scriitor cu convingeri ferme, lucru de care sînt lipsiți foarte mulți dintre confrății noștri de condei, pentru care arta literară este ori o sărbătoare, un carnaval de cuvinte, ori un mod de a părăveni. A străbătut epoca cea mai controversată din istoria Europei. A fost martorul și apărătorul muncitorimii române, căreia i se expropriaseră drepturile, oferindu-i-se șomajul, foametea, disperarea... Numai cine a trăit în mediul în care se născuse acest scriitor al proletariatului, cu adevărat, putea să înțeleagă cu atîta profunzime dramele propriei clase. A fost socotit un vagabond pentru că a dorit să cunoască lumea, pe frații lui de convingeri politice și de slugăreală. Mărturia sa literară nu este numai românească, el a fost exponentul autorizat, și-cîi fraților săi și al altor națiuni. Sărăcia, ca și bogăția sînt internaționale. Înseamnă, de fapt, două confrerii paralele mereu în bătălie: unii au prea mult, alții prea pu-

Panait Istrati alături de văduvele și copiii minerilor din Valea Jiului, victime ale masacrului de la Lupeni, în 1929

jin. El a înțeles cel mai bine, colindând lumea, că ceea ce numim noi **internaționalism** nu este un cuvânt oarecare. A luptat, a fost dezamăgit de multe ori, a încercat să-și ia viața, nu din lașitate, ci pentru că mizeria era prea apăsătoare și nu mai găsea nici o ieșire. A fost salvat de un binefăcător care atunci când Panait Istrati a înțeles o ciltă față a lucrurilor, a spus adevărul. Romain Rolland nu l-a iertat, ca și alții, foști amici, decizându-se de adevărul lui. Rareori se întâmplă ca marii orgolioși, care sînt scriitorii, să recunoască, mai devreme sau mai târziu că s-au înșciat. El a făcut-o. Și acest act de libertate interioară i-a apărut nu numai posteritatea literară, ci și conștiința.

A murit sărac, așa cum se născuse, lăsînd lumii o imagine nu atît de idilică, cît cititorii o găseau în alte pagini ale altor scriitori. Venea de jos, de pe treapta ultimă a societății. A cunoscut gloria, a fost sărbătorit. A renunțat la orice bucurie pentru a spune adevărul și numai adevărul.

Ca îngrijitor al unei versiuni a operei sale, lucrînd pe cărțile pe care le-a scris, îndrăznind chiar să mai amputez cîte un cuvînt, am simțit în timpul elaborării versiunii românești a celor nouă volume apărute pînă acum din **Operele sale alese**, că sînt martorul unei mirifice lumi în mijlocul căreia trăisem. Nu a fost o muncă, a fost o sărbătoare.

Panait Istrati rămîne, înainte de orice, un mare iubitor al omului, fără distincții de nație, de sînge, sau de convingeri religioase. În sufletul lui s-au înfrățit tot ce aruncă la suprafață mizer, elucubrațiile politicianilor care au învrăjbit și continuă să învrăjbească popoarele. Fiecare pagină scrisă de el este un imn dedicat Omului. Toată opera sa e străbătută de filonul prieteniei, filon care e descoperit, din ce în ce mai rar de către belicoși, de către amatorii de războaie care să nu-i atingă pe ei, de către o plutocrație care nu e numai cea tradițională, ci a născut o altă, la fel de primejdioasă, minuiind alte principii, aparent mai umane, dar ascunzînd aceeași poftă de a stăpîni lumea.

ANIVERSĂRI

PANAIT ISTRATI — un prieten, un revoltat, un învingător

Acum, cînd a trecut peste jumătate de veac de la apariția operei lui Panait Istrati, observăm că timpul, acest factor distructiv, în cele mai dese cazuri, mai mult ca oriunde în privința literaturii, a acționat asupra operei istratiene într-un mod care atestă perenitatea adevăratelor valori: „în loc s-o surpe, o susține”. Și aceasta cu atît mai curios cu cît — se știe — scriitorul, prin talentul său, prin veșnicile peregrinări dintr-o parte în alta a continentelor, prin experiența sa ieșită din comun, prin spunerea adevărului și numai a adevărului, a fost contestat vehement mai ales de aceia care — la un moment dat — l-au urît, chiar de către aceia care l-au iubit sau — de cele mai multe ori — de aceia care nu l-au înțeles. Exegeții operei s-au întrebat deseori ce l-a împins pe acest om să colinde lumea în lung și în lat, să profeseze meserii pe care trupul și sufletul său nu le suportau (zugrav, purtător de reclame, servitor, mecanic, hamal etc.) și să-și părăsească mama pe care o venera. Am răspunde — și timpul pare s-o îi dovedit — că cîintr-o chemare a necunoscutului mai puternică decît vrerea sa, din dorința ce-o au numai oamenii stăpîniți de geniul cunoașterii. Pentru că, trăind intens fiecare pagină a vieții sale, acest rege al hoinarilor este — ca și unii din eroii săi — un alt Emir ce-a vrut să ajungă la Mecca, un alt Prinț de Levant în căutarea Mistrețului fantastic, un îndrăgostit de absolut și de „idel” ca multe personaje ale lui Camil Petrescu.

S-a pus de multe ori în discuție cazul „învingătorului” Panait Istrati. Cîntecul este că chiar el s-a declarat uneori un învins. Este acesta adevărul? Sigur, nu! Chiar dacă — după cum știm — omul a avut slăbiciuni inerente ființei umane, acesta a fost învins doar de scriitor. Prin urmare — dacă ne este permis paradoxul — un INVINS ÎNVINGĂTOR. Criticii au avut — în ceea ce-l privește pe scriitor — păreri divergente. Chiar cel care l-a lansat, Romain Rolland, îi făcea un

portret destul de fals. Astfel, după „binefăcătorul de la Villeneuve”, Istrati este un scriitor al întimplării, un temperament veșnic agitat, fără ceea ce se cheamă viziune artistică, de fapt un simplu „povestitor din Orient” și nu un creator propriu-zis. El ne atrage — după același comentator — doar prin figura exotica și povestirile continuînd — parcă — pe cele ale Șeherezadei. Dar adevăratul Panait Istrati îl aflăm (au sesizat-o mulți dintre cei care l-au apreciat) chiar din prima prefață scrisă de el însuși, alături de cea a lui R. Rolland, cu prilejul lansării „Chirei Chiralina”, în Franța, la 15 august 1923. Această prefață este o expunere a crezului său literar, un interesant program de lungă durată. Iată cine este Adrian Zografi, de fapt autorul: „Adrian Zografi nu e, deocamdată, decît un tînăr care și-a găsit Sorbona unde poate... Mai tirziu el va cuteza să spună că multe lucruri sînt rău făcute de oameni și de D-zeu”. Din cele redade în prefața respectivă se deduce clar că Istrati își dădea seama perfect de puterea talentului său, precum și de misiunea ce-i revenea ca scriitor. Rolul lui Romain Rolland, hotărîtor, totuși, în acest caz, a fost de a-l fi descoperit și lansat, iar nu de a-i fi împus un anumit drum. Sau chiar ce a încercat acest lucru, s-a lovit de o personalitate puternică, anulînd intențiile mentorului.

Autorul „Neranțulei” a fost acela care n-a consimțit niciodată să fie „un animal într-o turmă”, a fost omul care n-a aderat total la un grup sau grupare ce ar fi putut să-i micșoreze puterea ce a acționat conform principiilor pe care nu le-a trădat toată viața. Pentru că — după el — „lumea e împărțită și în oameni care se nasc liberi și oameni care se nasc robi”. N-a putut să accepte nici măcar robia dragostei materne. Un adevărat revoltat, cum singur o spunea, „adevăratul revoltat al secolului meu”, și, completa: „Sînt un om revoltat nu pentru că sînt sărac, ci pentru că sînt generos”. Toată opera sa este — de

fapt — un imn închinat generozității și prieteniei. Acestea sînt la Panait Istrati — lucru rar — în stare pură.

El, însinguratul și alungatul, a vrut, și de cele mai multe ori a reușit, să biruie însingurarea altora, înfrățindu-se cu cei cărora viața nu le-a zîmbit sau i-a zdrobit de cele mai multe ori. Atunci cînd — spre exemplu — a avut tentativa de sinucidere la Nisa, n-a făcut-o numai din cauza lipsurilor materiale, care au fost și ele multe, ci tocmai din lipsă de prietenie „a imposibilei singurătăți”. Îl vom vedea în aceeași postură de prieten al dezmoșteniților soartei, cînd va ataca direct și în profunzime societatea burgheză, care a ucis cu sînge rece treizeci de mineri, rîndind o sută, la Lupeni, în 1929.

A preamărit, prin tot ce a creat, prietenia, generozitatea și tocmai de aceea n-a agreat literatura Occidentului pe care o considera fără de viață, fiindcă „n-are nici un fel de stare sufletească, iar cînd o are luptă ca să n-o aibă, și-o ascunde ca pe-o rușine”. Dar Panait Istrati n-a fost un scriitor al Occidentului? Ovidiu Densusianu crede că — scriind în franțuzește — este scriitor francez, George Călinescu nu-l vede (în „Istoria literaturii române de la origini și pînă în prezent”) ajungînd vreodată scriitor român. N. Iorga îi aduce grave învinuiri. Nu-i însă mai puțin adevărat că s-a bucurat de o permanentă recunoaștere din partea lui Sațoveanu, de aprecierea lui Ibrăileanu care susținea că opera este „atît de românească”, de înțelegerea justă „a specificului românesc” al operei de către Camil Petrescu, ba chiar de revenirea lui Călinescu — în 1956 — cînd s-a pus problema reconsiderării autorului „Chirei Chiraliina”. Într-un interviu însă, Istrati dădea, oarecum, apă la moară detractorilor săi. Nu putem, bineînțeles, fi de acord întru totul cu părerile exprimate atunci pentru că el este acela care a introdus — în tot ce a scris — sufletul românesc, procedee specifice basmului și povestilor populare românești și anumite toponime (Siretul, Brăila, Bărăganul) ce au devenit adevărate personaje literare. Chiar mai mult: construcții întregi și expresii idiomatice specifice limbii române („codrul frate cu rominul” — „le codrou frère du Roumain”, „frate de cruce” — „frère de croix”, „a sări din lac în puț” — sau-

ter du lac dans la puits”, „mamaliga”, „borche”, „gospodar”, „Făt-Frumos”, „caciula”, „opinci”, „catrinza” ș.a.) au intrat în literatura a peste treizeci de țări. De altfel, în apărarea ideii de scriitor român vin și Henri Colpi și Louis Daquin (realizatorii filmelor „Codin” și „Ciulinii Bărăganului”), care au declarat, în deplină cunoștință de cauză, că Panait Istrati poate fi cu adevărat înțeles doar în România. În prefața volumului „Trecut și viitor”, mai tîrziu, va afirma și el, în spiritul ideii ce-o împărtășim, că „eu sînt și țin să fiu autor român (...) fiindcă simțirea mea realizată azi în franceză printr-un extraordinar hazard, izvorăște din origine românească. Înainte de a fi prozator francez contemporan, așa cum se spune pe coperta colecției lui Rieder, eu am fost prozator român înăscut”. Și, am adăuga, este un mare scriitor român care își are originea în acea literatură inaugurată de Anton Pann și Nicolae Filimon, literatură dusă la cele mai înalte culmi în operele lui Mateiu I. Caragiale și Gala Galaction. Perpessicius mergea și mai departe, și nu din simplu patriotism local, fiind tot brăilean, așezînd creația lui Istrati între aceea a lui Sadoveanu și Rebreanu, formînd astfel o trinitate glorioasă.

Fenomenul irepetabil, care este opera lui P. Istrati, ne îngăduie încă o dată, acum, la împlinirea a o sută de ani de la nașterea autorului, a șase decenii de la apariția primei cărți și a unei jumătăți de veac de la moartea sa, să constatăm că viața celui care a creat eroi de o reală măreție morală, a fost dăruită total frumosului, adevărului, prieteniei și generozității. Mulți care n-au înțeles înaltul mesaj uman al operei sale, au afirmat că succesul extraordinar de public, la apariție, nu va mai putea fi repetat, ba chiar, cu timpul, întreaga operă își va pierde farmecul. Sîntem fericiți că previziunile sumbre nu s-au împlinit, iar astăzi operele acestei mari conștiințe, după ce au urmat un drum de-a dreptul fantastic, ducînd de la un capăt la altul al lumii sufletul și limba românească, s-au întors în întregime, cu un succes la fel de mare, către aceia pe care autorul i-a dorit și prețuit și care, la rîndul lor, i-au iubit întodeauna: CITITORII ROMÂNI.

prof. Culiță Ioan UȘURELU

ANIVERSĂRI

PANAIT ISTRATI – profet genial al progresului „mașinilor de zburat“

Pe scriitorul PANAIT ISTRATI l-am cunoscut întâmplător în ziua de 17 august 1925 în librăria lui Teodor Manea din Brăila. Setos de vorbă, am zăbovit cu el aproape 2 ore, timp în care marele pelegriin a depănat unele amintiri păstrate din vremea copilăriei și îndeosebi a vieții de școlar, ca elev al Școlii Nr. 3 din Brăila, care purta numele revoluționarului Tudor Vladimirescu. (Este de mirare că ce această școală nu mai păstrează numele acestui mare erou al neamului românesc). În vitrina librăriei se înfățișau trei cărți scrise de fiul Joitei Istrati: „Chira Chiralina“, „Moș Anghel“, și „Trecut și viitor“. Pe toate aceste cărți tronau trei cartonașe albe pe care sta scris: „NOU! NOU! NOU!“ De atunci ne-am exprimat amândoi dorința vie de a ne mai întâlni. Și într-adevăr, de câte ori venea la Brăila, ne întâlneam fie la Baldovinești, în casa lui Moș Dumitru și a soției sale, mătușa Tinca, fie în casa frizerului Nicu Constantinescu, de pe strada Mihai Bravu, fie în casa lui N.G. Eremie, de pe strada Polonă.

În casa lui N. Eremie, se țineau adevărate „Ceaiuri literare“. Începând cu anul 1932, nu știu dacă Panait Istrati a mai venit pe la Brăila.

În luna martie 1933, l-am vizitat la Sanatoriul Filaret din București.

După o dorință a mea mai veche, în anul 1935 m-am apucat să strâng date pentru elaborarea unei cărți despre „Invențiuni și descoperiri“. Cartea a apărut în anul 1940, la Editura „Cugătară“, în 325 de pagini și cu prefața de academicianul Simion Mehedinti. Desigur că pentru adunarea acestor date a fost necesar să cercețez cărți de știință, enciclopedii, calendare sau almanahuri etc. Nu mică mi-a fost mirarea când am dat peste un articol „INVENȚIILE — Mașina de zburat și războiul“, semnat de

Panait Istrati. Materialul avea un caracter științific, foarte documentat, parcă era scris de un savant, într-o vreme când Aurel Vlaicu abia experimenta avionul său. Și surpriza mea era cu atât mai mare cu cât eu depănasem cu el multe și felurite probleme sociale, de artă, de literatură, dar niciodată n-a fost vorba cu el despre invenții sau cel puțin despre acest articol al său.

Faptul care m-a impresionat adânc este profetia lui genială despre progresul mașinilor de zburat ca arme de distrugere. Iată cum exprimă nepotul lui Moș Anghel ideea lui: „Mașina de zburat va fi factorul care va da lovitură de grație și va dărâma la pământ tot ce exploatarea a clădit. Invențiunea aceasta ar putea fi întrebuintată pentru binele și pacea universală. Însă monștrii cu epoleți sclipitori vor să folosească în război mașina de zburat, fiindcă e incontestabil că această născocire stă în fruntea tuturor celor inventate până acum, ca arme ucigașe și de distrugere“.

Și oare n-a fost uimitoare profetia marelui scriitor brăilean, dacă ne gândim că aceste „mașini de zburat“ prezintă un pericol îngrozitor pentru viața omenirii, când se știe că avioanele de azi pot transporta mii de kg de bombe, mii de soldați înarmați, tancuri și rachete atomice?

Dar „navetele spațiale“ care lansează sateliți și rachete cu încărcătură nucleară, nu sînt arme care pot distruge însuși globul terestru?

Panait Istrati, în încheierea articolului său, prevede pedepsirea acelor monștri cu epoleți strălucitori, scriind: „Mașina infernală a doctorului Guillotin va funcționa pentru ultima oară. Mulți dintre ei vor gusta atunci cupa amară a lui Ludovic al XVI-lea“ (adică un „Nürnberg“ mai grav, mai sîngeros decît cel din 1945).

Ilie MIREA

Lui Panait Istrati

Călător pe-ocean de suflet,
Veșnic cu toiagu-n mână,
Gorki al nostru își amână
Cel din urmă, ultim umblet.

E supusul legii firii
Ca să-și pustiască dorul
Și să-și colbăie piciorul
Pe drumeagul nemuririi.

Și pe drum de scoici și alge,
Pelerin sărman, Zografi
Își cântă dorul de a fi
De la Tyr și pîn' la Gange.

Unde te iubim, Codine,
Tața Minca te așteaptă ;
Peste ape, ca o șoaptă,
Chira Chiralina vine.

Unde te iubim, Codine,
Cu zăpezi de pe la noi,
Și cu lacrima din ploii,
Și cu doru-aprins din tine.

Unde Brăila ,în mândria
Ei ca-i fost și-i vei fi fiu,
La iubirii interviu
Și salută România.

Corneliu STANCIU,
fost elev al liceului

ANIVERSĂRI

Panait Istrati

— TABEL BIBLIOGRAFIC —

- 1884—11/24 august. Se naște, la Brăila, Gherasim Panait Istrati, fiul Joitei Istrati și al lui Gherasim Valsamis (soțul nelegitim al Joitei).
- 1891—1897 — Urmează cursul primar la Școala „Tudor Vladimirescu”, astăzi Școala Nr. 11 din Brăila. Peste ani, va evoca figura luminoasă a profesorului P. Moisesescu.
- 1897—1902 — Părăsește studiile datorită lipsurilor materiale. Intră la stăpin : băiat de alergătură la o băcănie, băiat de prăvălie la Kir Leonida și la plăcintarul Kir Nicola, ucenic la Atelierul Docurilor (1908).
- Il întâlnește pe enigmaticul Mihail Mihailovici Kazanski, copil de nobili ruși, plecat să cunoască lumea. Vor lega o mare prietenie.
- 1894 — La București, împreună cu Mihail. Agenți la Biroul de plasare al lui Ghiță Cristescu. Primul contact cu mișcarea socialistă.
- 1905—1906 — Prima călătorie în Egipt.
- 1907 — Debutază publicistic în ziarul „România muncitoare” (4-11 februarie) cu articolul „Biserica și popi”, semnat P. Istrati — Brăila.
- Călătorii cu numeroase peripeții în Grecia, Egipt, Siria.
- 1908 — Militant socialist la Brăila.
- Colaborează frecvent la „România muncitoare”.
- 1909—1910 — Activitate jurnalistică intensă. Secretar al sindicatului muncitorilor din port. Congresul Comisiei generale a sindicatelor și al P.S.D. îl alege pe P. Istrati „reprezentant al muncitorimii din porturi” (președinte I.C. Frimu).
- Conduce împreună cu Ștefan Gheorghiu, greva celor peste 2000 de muncitori brăileni.
- 1912 — Publică în „Calendarul muncii” pe anul 1912, schițele „Calul lui Bălan” și „Intii Mai la Cairo”.
- 1913—1914 — Prima călătorie în Europa occidentală. La Paris, este găzduit de cizmarul Gheorghe Ionescu.
- 1916—1929 — Pleacă în Elveția să-și îngrijească sănătatea. Face mai multe meserii : muncitor la terasamente, conducător de tractor pe arătură, zugrav, garajist.
- Face cunoștință cu opera lui Romain Rolland.
- 1921, 3 ianuarie — Încercare de sinucidere la Nisa. Ferdinand Després, redactor la „L'Humanité”, facilitează legătura lui Panait Istrati cu E. Rolland.
- 15 martie — În urma scrisorii trimise de P. Istrati, „binefăcătorul de la Villeneuve” îi răspunde. Astfel, se naște o prietenie plină de învățăminte pentru românul hoinar.
- Fotograf ambulant pe Promenade des Anglais.
- 1922 — Retras la Hautil-sur Triel, începe să-și scrie opera. „Oncle Anghel”, „Sotir”, „Kir Nicolas”, „Michail”, octombrie 1922 — Întâlnire cu Romain Rolland.
- 1923 — Serie „Codine” și „Acceptation”.
- 15 august : revista „Europe” publică „Kira Kiralina” cu prefața lui Romain Rolland („Un Gorki balcanic”).
- Căsătoria cu Ana Munsch.
- 1924 — Serie „Cosma”. Publică din ce în ce mai mult în presa românească („Adevărul literar”, „Omul liber”).
- Scrie în limba română povestirea „Pescuitorul de bureți”. Tot în românește apare „Chira Kiralina” (editura „Adevărul”).
- Debut editorial cu volumul de povestiri „Kyra Kiralina” la editura Rieder ; „Oncle Anghel”, la aceeași editură.
- 1925 — 1926 — Încheie cu „Haiducii” ciclul „Povestirile lui Adrian Zograff”.
- Prieten cu scriitorii Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, G. Topirceanu, D.D. Pătrășcanu.
- Publică primele cărți în românește : „Trecut și viitor” și „Moș Anghel”.
- O cunoaște pe Marie-Luise Band Bovy (Billi).
- 1927 — Călătorii prin mai multe țări europene. Prietenie cu Nikos Kazantzakis și A.M. de Yong.
- Apare „Familia Perlmutter” scrisă împreună cu José Jéhouda.
- Vizitează U.R.S.S.
- 1929 — În „Lupta”, apar articolele lui P. Istrati. Acestea demască atrocitățile săvârșite de guvern împotriva minerilor de la Lupeni.
- 1930 — Se stabilește definitiv în România.
- Apar eseu „Pentru a fi iubit pământul”, povestirea „Țața Minca”.
- 1931 — Începe să scrie „Casa Thüringer”.
- Despărțirea de Billi.
- 1932 — Căsătoria cu Margareta Izsescu.
- Turnu în strălucitate cu conferința „Artele și umanitatea de azi”.
- Termină „Casa Thüringer”.
- 1933 — Se stabilește definitiv la București.
- Elaborarea cărții : „În lumea Mediteranei. Eșărit de soare”.
- Bolnav, se internează la Sanatoriul Filaret.
- „România literară” publică „O pagină lui Panait Istrati”.
- 1934 — „Mediterranée. Lever du Soleil”.
- 1935, 16 aprilie — Moare Panait Istrati.
- „Mediterranée. Couché du Soleil”, apare postum.

DEBUT

SALONUL LITERAR DRAGOSLOVENI

— ediția 1984 —

PREMIUL „REVISTEI NOASTRE”

România

O față aleargă spre un țel
Bine știut și dorit.
În păru-î despletit,
Văd holdele,
În ochii azurii,
Văd marea
Pe fața ei,
Văd primăvara înflorind,
Dar mai văd în ochi
Speranțe
Și încredere,
În pumni — tăria
În pași — cutezanța
Și dârzenia.

O față
Aleargă asemeni păsării
Ce-și întinde aripile
În zborul spre soare
Și fata aceasta se numește
România!

Compensație

Ploala liniștită bate monoton în tabla de la fereastră.
În casă e cald. Miroase a gutui și mere coapte. Răsfoiesc filele îngălbenite de vreme ale amintirilor și privesc picăturile de ploale ciupind bălțile adunate în denivelările trotuarelor și străzilor. Mă gândesc la picăturile de rouă stăruind pe frunze verzi strălucitoare, înviind fire plânde de iarbă sau dezmiardind petale catifelate de flori în dimineața de vară.
Gîndul îmi zboară ca o pasăre albă în căutarea soarelui.
Mi se pare că din străfundurile cele mai necunoscute ale sufletului meu, cresc sentimente noi, proaspete ca verdele primăverii, sentimente tot atât de nobile și de calme și de luminoase ca și natura anotimpurilor calde. Și totuși e toamnă...
Și totuși cite miracole rămîn ascunse!...
Copații — în toamnă — par învinși de igrasie.
Frunzele — arpegii de viață — rup tainic legături oboșite.
Castanii — copilăroși adolescenți — uitați sînt de dorinți hibernale. Crengile — uscate aparențe. Cerul, ca o placă de cuarț prăfuită, murmură ritmic tristețe. Ploaia și aerul jilav, miraj străin, universuri nedeslușite...

Constantin ADRIANA,
Școala Nr. 7 — Focșani

SALONUL LITERAR DRAGOSLOVENI

— ediția 1984 —

MARELE PREMIU

Sonet fals

Pe un ocean de plumb plutești ca o statuie
și marmora ți-e neagră și lungi
ți-s picioarele albe în valuri să ajungi,
o briză destrămată prin plete și se suie.
Ca un port desprins de țarm cu valul în
spate,
alunec pe meridian cu brațele întinse
și urmăresc conturul ce vântul mi-l întinse
pe-ngreunata mare ce peștii-afară-i scoate.
Spre tine mă îndreaptă
de carne jumătatea-mi
și greu mi-e și a-mi
spune că o treaptă
e cerul și alta dragostea înaltă.

Ars poetica

Pletele mele nu sînt decît
o mantie ce acoperă talmăcirea nimicului,
mîinele
prelungi, conducte ale mișcării rotate,
fintîni de renunțare,
orbitele mele, clipocind verzui,
depind de toți acei nebuni
care, în fiecare inimă,
sculptează spitale pentru pelerinii durerii.

Al. PLEȘCAN,
clasa a XII-a,
Liceul „Al. I. Cuza” — Focșani

Toamnă în Ardeal

Divin coboară toamna în Ardeal,
E bal de frunze, colo, pe colină,
E seară și mai picură lumină
În ochii tăi, mai mult sentimental.

Divin coboară toamna în Ardeal.

Și-n satele de munte-i sărbătoare,
În jgheaburi curg filoane de rășină,
Iar din copaci se scutură rugină ;
Miroase-a seu, miroase-a luminare.

Și-n satele de munte-i sărbătoare.

E toamnă iar, e toamnă și-i regal
Și-n stropii mari de ploaie cristalină
Fintâni adânci îți scap căci mi-ești regină
Dar când – mă-ntreb – pleca-vei triumfal ?

E toamnă iar, e toamnă și-i regal.

Și pe pământ se-aprind iar felinare,
Căci s-a-nnoptat și muntele-i ruină
Și toamnă e-n Valahia divină
Cu mulți eroi înscriși în calendar.

Și pe pământ se-aprind iar felinare.

Divin coboară toamna în Ardeal
Și-n satele de munte-i sărbătoare,
E toamnă iar, e toamnă și-i regal
Și pe pământ se-aprind iar felinare.

Ștef. DORIN,

clasa a XII-a,

Liceul de Matematică-Fizică Nr. 5
din Baia Mare

ANIVERSĂRI

Centenar Mateiu I. Caragiale

de prof. univ. dr. doc. CONSTANTIN C. OPĂGA

Două trăsături definesc în ansamblu existența lui Mateiu I. Caragiale, primul dintre fiii clasicului: pe de o parte o perpetuă pasiune pentru artă, de alta aspirația spre distincție, convertită în morgă, în solitarism și poză. Snobismul se alimentează din contactele cu heraldica, preocupare căreia i se consacră decenii de-a rândul. Personajul cu o vie imaginație a trecutului pare anacronic, un rătăcit printre contemporani, simțindu-se în largul său în lumea cărților și blazonelor. Cu o astfel de răsturnare a perspectivelor, era normal ca heraldicul și genealogistul să confunde mitul cu realitatea, inventându-și pentru propria satisfacție, o origine nobilă. Eleganța vestimentară stridentă, vetustă, trebuia să sprijine legenda rafinementului aristocratic. Mateiu I. Caragiale frecventa hipodromul și mediile pretentioase. Ținea un jurnal în franceză; în aceeași limbă își redacta scrisorile către unii intimi. Prin căsătoria avantajoasă cu Marica Sion, fiica poetului Gheorghe Sion, el dobîndea o mică proprietate, fapt ce accentua veleitățile lui senioriale. Un mare steag galben-verde flutura în 1928 deasupra conacului de la Sionu (Fundulea), spre satisfacția scriitorului — un Don Quijote valah. Scriptele vremii, necrutătoare, demitizează arătînd că autorul **Crailor de Curtea-Veche**, născut la 12 (25) martie 1885, la București, era bastard. Lîngă Maria Constantinescu, mama sa, a stat puțin, crescînd în ambianța îngrijită a familiei dramaturgului. Tăcerea mîndră era expresia unei marcate conștiințe de sine, scriitorul lucrînd înconjurat de mister. De prin 1904, el avea în mape cîteva poezii, unele publicate ulterior în **Viața românească**; volumașul **Pajere** va apărea însă postum, în 1936. Începută prin 1911, povestirea **Remember** avea să fie obiectul unor meticuloase reveniri; deși în formă definitivă cîm 1921, se tipărea în **Viața românească** peste trei ani. Proiectul **Crailor de Curtea-Veche** datează

de prin 1905, cele patru părți fiind redactate lent, cu pauze și reluări, din 1910 pînă în 1927; cîpă lungi ezitări succintul roman era publicat parțial în **Gîndirea** (1926—1928), apoi în volum (1929). Se păstrează un fragment dintr-o altă lucrare, **Sub pecetea tainei**, care împreună cu **Soborul țătelor** (titlul inițial: **Școala țătelor**), rămas în proiect, trebuia să alcătuiască urmarea **Crailor...** Moartea lovi pe scriitor la 17 ianuarie 1936, la cincizeci și unu de ani; nu se știe ce ar fi devenit creația sa, care, hotărît, a fost mai mult obiectul entuziasmului postum.

Recurgînd la formule literare la modă cu trei-patru decenii înainte, prozatorul din **Remember** și **Crail de Curtea-Veche** risca să pară desuet. Fragmentele narate de el, rememorații de fapte la care a fost martor, se salvează, însă, datorită fuziunii de realism crud (de expresie naturalistă) și mister. Pe aceeași pagină frapează tranziții bizare, de la amănuntul minuțios la sugestie și simbol; întîmplările se frîng la jumătatea drumului, personajele rămînd cu gesticulația întreruptă. Toată arta lui Mateiu I. Caragiale ține de capacitatea de a încifra faptele într-o atmosferă impenetrabilă —, titlul romanului ne-terminat, **Sub pecetea tainei**, caracterizînd concis o metodă. Ceva din comportarea magicienilor și a vechilor alchimisti, păstrători zelosi ai secretelor, respiră din memoriile trucate ale acestui Hoffmann valah. Cînd, în vreun episod, lucrurile tind să se clarifice, vrăjitorul intervine susceptibil, trăgînd cu grabire cortina. Ochii curioșilor nu trebuie să vadă flăcările albastre ale retortelor lui magice. Nocturnul constituie în **Remember**, ca și în **Crail de Curtea-Veche**, un cadru adecvat neprevăzutului. Înveșmîntat într-o „rochie strîmtă de fluturi negri”, tinărul sir Aubrey ce Vere poate fi văzut noaptea tirziu pe o

ANIVERSĂRI

alee pustie din Tiergarten, în ipostază de femeie înaltă, cu „bogat păr roșu”, fantomă „slabă și osoasă, fără solduri și fără sîni”, pașind hipnotic spre „un țel tainic...”. Pe degetele straniei făptuiri „rînjesc” șapte sefire de Ceylon. Tot în obscuritate, în noaptea de „catifea și ce plumb” enigmaticul personaj reapare în frac albastru, pudrat cu albastru și violet, cu ochii reliefați de „cearcăne negrevinete”. Cu aerul său de pseudo-cin-tăreață sau dăntuitoare, de serafim sau arhanghel, el e pe rînc nelinștit, provocator, sau heratic pînă la în-lepenire.

Într-o traducere franceză din 1971, **Craii de Curtea-Veche** au făcut senzație. Diferit de „bașcanicul” Panait Istrati, la care atrăgea mai degrabă epicul în sine, la Mateiu I. Caragiale nu atât revelația unui meciu stă în primul plan, cît ritmul, fiorul intim, fraza cu articulații savante. Timbrul particular sare în ochi. La un creator de tip laborios cum a fost descendentul lui Ion Luca, arta devine obsesie, obstinație aproape tragică. Efortul a dat rezultate capacitatea de a reconstitui, mai exact cît a sugera — prin intermediul unor stampe fragmentare sau a umate de vreme — atmosfera unui București decrepit, fiind excepțională. Văzut ca spațiu de interferențe între vestigiile turco-fanariote și ecurile unui occident îndepărtat, balcanismul în viziunea mamei dobîndește o expresie estetică de neconfundat. Pentru a accentua nota de autenticitate, prozatorul, care nu e numai un observator, narează la persoana întâi, dîncu-se drept partener al lui Pașadia și Pantazi. Relațiile cu aceștia păstrează, în fond, un aer de ambiguitate, biograful oscilînd între o simpatie suspectă și detașare. Fiecare nou episod, pretext pentru studii de portret, lasă impresia unui experiment cu substrat etic-psiho-logic. Naratorul cultivă însă programatic, obsesiv, o tehnică a tainei, astfel că fizionomiile, intenționat imprecise, rămîn impenetrabile; în anumite momente, craii par niște bonzi budiști învăluți în subțire fum de miresme. Ca și în **Remember**, nocturnal constituie în **Craii de Curtea-Veche** un fundal pentru întîmplări oculte sau numai ieșite din comun.

Carte densă, în primul rînc de atmosferă, procedeele stilistice la modă

Desen de Silvan Ionescu

în vremea lui Barbey d'Aurevilly capătă prospețimea unei arii clasice într-o interpretare nouă. Muzica e, de altminteri, climatul narațiunii lui Mateiu I. Caragiale, capitolul inițial, în timpinarea crailor, constituind un fel de uvertură la un poem simfonic în patru părți, cu tranziții de la tonuri grave la scherzando. Toate componentele ambianței, de la patos și iluzionare pînă la cinism, se împletesc într-o melodie cețoasă în care timpul pare condensat, coagulat, prins în fluxul unui vis perpetuu. Psihologia lor, deși criptică, denotă ca la Sadoveanu (**Locul unde nu s-a întîmplat nimic, Venea o moară pe Siret**) simptome ale claselor în declin. La indivizii de acest tip, decaenți într-un mod sau altul, voluptatea clipei și scepticismul traduc un sentiment voalat al relativității. Evadarea, imposibilă, sfîrșește în resemnare; nici o urmă de tensiune în conștiință, nefiind vorba de o crămă activă. Craii nu comunică decît superficial cu prezentul, fizionomiile, frazele, voluptățile lor infernale sugerînd absența. Eul, pasiv, apare în-

(Continuare în pag. 1968)

ANIVERSĂRI

Centenar Mateiu I. Caragiale

(Urmare din pag. 1967)

carcerat sufletește între ziduri de ne-trecut. La o tavernă din Covaci, în timp ce „grosolana petrecere negustorească” se infierbântă, Pașadia și Pantazi asistă marginal, ca la un „ospăț de înmormintare”, muzica potențînd tristețea nedefinită: „Nici unul din meseni nu ridică ochii din taler. Pirgu, indeosebi, părea frămîntat de o mîhnire neagră. Aș fi deschis eu vorba, dacă lăutarii n-ar fi început tocmai un vals care era una din slăbiciunile lui Pantazi, un vals domol, voluptos și trist, aproape funebru. În legănarea lui molatică, pilpăia nostalgic și sumbră, fără sfîrșit, o patimă așa de sfișietoare că însăși plăcerea de a-l asculta era amestecată cu suferință (...). Tot mai învăluită, mai joasă, mai înceată, mărturisind cuioși și dezamăgiri, rătăcirii și chinuri, re-mușcări și căinte, cîntarea înceată de dor se îndrepta, se stîngea, suspînind pînă la capăt, pierdută, o prea tîrzie și zădarnică chemare...”.

La Gore Pirgu turpitudinea fiind modul ordinar de existență, personajul evoluează consecvent, pe o singură direcție. Pervers „suflet de henger și de cioclu”, „murdar și putred”, „slujnicar” fără probleme etice, detracat teribil, cu „dorul vieții de dez-mătare țigănească de odinioară de la noi, cu dragostele la mahale” și „chefurile la mănăstiri” —, iată cîteva particularități. Imbatăbil în ce privește „scirboșeniile și măscările”, limbajul lui Pirgu dispune de un fond trivial enciclopedic, care, utilizat literar în alt moment decît acela al blestemelor argheziene, i-ar fi adus prozatorului inconveniente. Capabil de „samsarlicuri” și „pezevenglicuri” infame, avînd acces în toate cercurile („pe cine nu cunoștea?”), individul e un instrument de „dezarticulare” și „nîmicire”, de unde portretul în negru sugerînd spiritul malefic absolut. Ochiul lui Mateiu I. Caragiale găsește, ca acela al lui Balzac, afinități felurite între indivizi și mediu. Sub sem-

nul ticăloșiei poleite, se aliniază „ju-cătorii și cheflii de meserie, dezdrumații, poticniții și căzuții, curățații rămași în vînt, chinuții de pofta traiului fără muncă și mai presus de putere, gata de orice ca să și-o satisfacă, cei cu mijloace nemărturisite sau necurate, cei fără-de-căpătii și cei afară din rîndul oamenilor, unii foști în pușcării, alții pe cale să intre”... Deși evită tonul moralizant, pîrînd că plutește pe deasupra realităților, însoțitorul crailor manifestă față de mediul descris o repulsie totală.

Limbajul de o mare expresivitate, plin de vervă, traduce excelent stările incerte între poezie și demență. Confesiunile lui Pantazi, relevînd o pronunțată înclinare lirică, aparțin registrului romantic. Arhaismul colorat, neologismul strident, termenul argotic rebarbativ se aliază straniu, făcînd ca efectul alăturării să fie cuceritor. Din oscilațiile de tensiune de la tonul elegant pînă la bolovănișul invecțivei rezultă o permanentă surpriză. Caligraf meticulos, Mateiu I. Caragiale face, într-un anumit fel, literatură, dar cu un simț al nuanțelor infailibil, urmărind amuzat, pe aceeași pagină, zig-zagul, ritmul frînt, pietrele prețioase aruncate pe un strat de zgură.

În esență, romanul **Crailor** este confesiunea unui artist cu o continuă oroare de hibrid, naratorul posedînd calitatea (admirată indirect la Pantazi) de a zugrăvi cu vorba „pînă și cele mai alunecoase și mai nehotărîte înfățișări ale firii, ale vremii, ale depărtării”. Adică posibilitățile unui virtuoz impresionist, poet al stărilor labile; pasajele lunecoase nu cad în obscen, sugerîndu-l totuși. **Crailor de Curtea-Veche**, una din cele mai cizelate opere din literatura română, își verifică în confruntarea cu timpul nu numai rezistența la uzură. Moștenirea **Crailor** trebuie văzută în revivificarea filonului balcanic întreprins de Ion Barbu, într-un mod, ulterior de Eugen Barbu, în **Principele și Săptămîna nebunilor**, în alt mod.

O nouă ediție de „Opere” de Mateiu I. Caragiale

de BARBU CIOCULESCU

Mateiu I. Caragiale este neîndoios clasicul român care a beneficiat în ultimele două decenii de cele mai multe, mai mizoase și mai controversate exegeze – controversate în sensul că, spunându-și cuvântul asupra operei mateine, adesea în contradicție cu opinii anterioare bine încetățenite, aceste tentative noi de sinteză au făcut, la rîndul lor, obiectul unor vii dispute, fenomen constructiv și în esență, demonstrînd vitalitatea unei creații. Există, astăzi, o galerie de istorici și critici literari specializați în studiul operei lui Mateiu I. Caragiale, de la Ov. S. Crohmălniceanu și Alexandru George, la Marian Papahagi, ca să nu mai vorbim de Șerban Cioculescu, care se ocupă de scriitor încă din anul apariției **Crailor de Curtea-Veche** sau de mult regretatul Ovidiu Cotruș, autorul celei mai compacte monografii critice a scriitorului.

Paradoxal, lipsește însă o ediție de **Opere** complete! De la aceea pe care ne-a dăruit-o Perpessicius, în anul 1936, n-a mai apărut, pînă în zilele noastre nici o asemenea ediție, toate rețipăririle fiind fragmentare, așa cum vom explica îndată, inclusiv ediția din anul 1965 a lui Perpessicius.

Intr-adevăr, alcătuiind o ediție de **Opere** în chiar anul morții scriitorului, Perpessicius a izbutit un tur de forță, mai cu seamă că ediția sa este ireproșabilă și precedată de un magnific studiu introductiv, devenit, între timp, el însuși, clasic. Împrejurarea însă de a da tiparului ediția sa chiar în 1936 i-a interzis criticului să introducă versiunea integrală a **Jurnalului** și nu i-a dat posibilitatea materială de a aduna **Corespondența**. Evenimente generale dramatice au făcut apoi ca manuscrisele mateine să dispară aproape în întregime, prin urmare izvoarele nemiilocite pe care le-a avut sub ochi primul editor. Arhiva scriitorului, donată de văduva sa colecționarului Saint-Georges, iar din fondurile acestuia ajunsă, în timp, în posesia Bibliotecii Centrale de Stat, ni s-a păstrat totuși, și, iarăși paradoxal, a rămas ca și necercetată timp de trei decenii. De fapt, ea nu cuprinde decît prea puține manuscrise literare olografe mateine, cele după care a copiat Perpessicius fiind retranscrise de mîna Maricăi M. Caragiale. S-au pierdut și texte pe care Perpessicius le-a avut la îndemînă, dar nu le-a transcris integral sau nu le-a publicat ca atare – **Jurnalul, Agendele**. În schimb, ființau încă texte de publicistică și cu caracter istoric, o seamă de acte și documente etc., studiate în ultimii ani, dar inedite editorial.

Veți înțelege, prin urmare, surpriza, emoția, încîntarea și grija care m-au cuprins cînd, acum mai bine de doi ani, redactorul-șef al Editurii „Minerva”, Theodor Virgolici, mi-a propus edi-

(Continuare în pag. 1970)

ANIVERSARI

O nouă ediție de „Opere“ de Mateiu I. Caragiale

(Urmare din pag. 1969)

țarea operei lui Mateiu I. Caragiale. Am acceptat, ca vechi traditor pe ogorul matein, iar rezultatul s-a concretizat în mai bine de 1200 de pagini dactilografiate, care vor primi în curînd botelul focului editorial...

Ce poate aduce nou o ediție de **Opere** Mateiu I. Caragiale? Întii de toate, prezentarea într-un singur corp a totalității scrierilor sale, ceea ce era cunoscut, dimpreună cu ceea ce a ieșit iva iveală în ultima jumătate de secol. Ediția cuprinde opera literară propriu-zisă a scriitorului, cea publicistică (heraldică, istorică, circumstanțială), memoriaistica (regretatul Dumtiru D. Panaitescu izbutise să „refacă” aproape integral textul **Jurnalului**), corespondența, acte-documente, o bibliografie foarte încăpătoare, cel puțin în intenția noastră !

Foarte importantul capitol al receptării critice – personalitatea și opera lui Mateiu I. Caragiale au preocupat trei generații de critici – a îmbogățit masiv sectorul de Note, comentarii, variante, care acoperă jumătate din volumul ediției.

Foarte atent la acuratețea manuscrisei sale, poate chiar atingînd pedanteria, Mateiu le-a dat tiparului după ce trecuseră cu succes examenul timpului de sertar, și în copii extrem de îngrijite, supraveghind apoi și etapele culegerii, efectuînd singur corecturile. După ce **Craii de Curtea-Veche** a apărut în „Gîndirea”, autorul a mai transcris într-un caiet textul – pentru editură! În felul acesta, scriitorul nu a fost un mare producător de variante, nu a înnegrit spațiul cu adaosuri, iar modificările de la textul din reviste la cel din volume, mai adesea revin asupra unor intervenții redacționale ale respectivelor publicații, intervenții ortografice, bineînțeles. De aceea, partea cea mai însemnată a aparatului critic s-a îndreptat nu către studiul variantelor, ci către masa comentariilor critice, enormă și de un deosebit, chiar pasionant interes. Notela, propriu-zise, au avut scopul limpezirii unor probleme ale textului, deloc neglijabile.

Ce i-a mai rămas editorului să spună în studiul său introductiv, în suita unor condeie vestite ? Cercetător de documente mateine, am decis ca în prima parte a acestui studiu să înfățișăm o viață a lui Mateiu I. Caragiale, întreprindere, pînă acum, efectuată totdeauna în subsidiarul operei, ca element reflectant al acesteia și nu de sine stătător ; în cea de a doua parte a studiului introductiv ne-am dat sîința de a înfăptui o nouă sinteză critică asupra operei mateine, oarecum independent de sintezele anterioare, pe care, desigur, că nu intenționăm să le umbrim. Acesta este tocmai privilegiul exorbitant al editorului și totodată piatra de încercare a puterilor lui, puntea peste prăpastie, în privința căreia criticii se vor pronunța, nădăjduim, continuînd spirala unei exegeze, în momentul sărbătoresc al centenarului marelui Mateiu.

Patria

Un străin m-a întrebat odată ;

— Unde e Sarmisegetuza ?

Unde e acel cuib de vulturi ?

— Acolo, am răspuns eu
și i-am arătat un auriu lan
ce-și unduia spicele

în bătaia vântului.

— Dar nu e !

a spus străinul

— Este și acolo,

am zis eu,

și i-am arătat un pisc de munte

ce răsărea cenușiu,

dintr-o trenă de smarald,

și se avînta grandios

spre infinitul albastru.

— Dar nu e !

a spus străinul.

— Este și acolo

am zis eu,

întinzînd brațul spre bătrînul Danubiu

ce-și purta clipocind, monoton,

comoara fluidă

prin albia milenară.

— Dar nu e !

Mi s-a răspuns ;

— Străine,

ți-o spun

și ține minte bine !

O Sarmisegetuza

e țara asta-ntreagă,

un mare cuib de vulturi.

Mugurel COTRUȚ,

Școala Nr. 9 — Focșani

Hibernală

Au venit !

Albul, Lumina, Frigul !

Ne ascundem din nou goliciunea

în puritatea lor.

Și ele ne acceptă.

Ne smulg mizeria și ne redau imaculatul.

Iubiți larna !

Luminița-Mihaela NICHIFOR,

clasa a XI-a D

Toamnă și... struguri...

De undeva, de sus, o șoaptă-mi în-
gînă gîndul meu nebun și-mi aduce
zvon de departe. Îmi mîngîie nările
mirosul viu de struguri și mă alintă
palmele înmiresmate ale vîntului, iar
degetele, în desfătarea lor pură și
copilăroasă, îmi rătăcesc șuvițele de
păr visătoare...

Peste tot, răcoare plăcută, adiere a-
mestecată cu șoapte ce frunze și zgo-
mot de lemn putred pîrîind sec. Și
timpul se scaldă în iarba uscată și-n
miros proaspăt de toamnă tîrzie și re-
ce.

Un pas peste pietre și frunze lipite
de pămîntul umez pe care-l simt fu-
rîndu-mi tăpile în adîncurile sale
moi. Un pas și o mină întinsă spre

poama șireată codindu-se să-mi pice-n
palmă. Un zîmbet larg și buze stîr-
nite, frenătînd de neliniștea ațîțării
răutăcioase a celui ce rîde de mine,
jucăuș...

Și dinții apucă cu lăcomie stropul
de răutate din ciorchine, îl smulge cu
ciudă !

Fiorul dulce mi se împrăstie în tot
sufletul, fiecare fibră din mine se
zvîrcolește, chiuie de fericire. Țipă
fără să-i pese de șuierăturile strugu-
relui strivit între dinți ca-ntr-o cap-
cană din care nici o plăcere nu sca-
pă...

Gianina STANCIU,

clasa a VIII-a,

Școala Nr. 1 — Focșani

DEBUT

Oare, ce s-a-nfiripat? În orice caz, nu mă pot desprinde de aici, de pe pământul natal.

De ce? O să-ți spun înainte ca tu să mă întreb!

Uite, chiar de la început, de mic copil, mi-am căut seama că iubirea de țară este un sentiment firesc, sentiment cu care se naște orice om. Nu-mi pot constitui nici măcar vizual un suflet căruia să-i lipsească acest veșnic sentiment. Deci, îți dai seama despre ce este vorba.

Dar nu numai atât! Știi bine că îmi ești cea mai bună prietenă, dar, aici „acasă” mă simt în largul meu. Am făcut experiența și m-am simțit încolțită parcă din toate părțile, iar sufletul vibra zicându-mi: „Întoarce-te, întoarce-te!”. De aceea, am renunțat la astfel de călătorii prelungite. Aici, se desfășoară întreaga mea viață. Totul, înțelegi, totul! Duhosia și jocurile copilăriei și ele ocupă o părticică din sufletul meu.

Pământul natal

Bucuria primelor zile de școală; truda din fiecare zi și succesul de mai târziu. Gingășia, graiul, portul și atrăgătoarele peisaje ale patriei contribuie și ele la bătaia inimii mele.

Cred că realizezi de ce nu mă pot desprinde de această casă a vieții. Vrei să știi de ce?

Pentru că aceste locuri au inspirat pe marii noștri poeți și prozatori și tot aici hărnicia, eroismul și demnitatea poporului au făcut ca patria să devină înfloritoare, ca toți cetățenii să fie cominați de acel sentiment al bucuriei muncii.

Vezi, asta e! Conștiința mea nu va fi împăcată, dacă eu, fiica viitorului țării, nu voi contribui la înălțarea și apărarea ei.

Mindria de a fi român se așterne peste toate faptele și năzuințele mele, așa încât ți-am spus și îți repet: „Nu am nevoie să știrbesc prestigiul multimii ziditorilor țării”.

Meditații

Lumina obosită ceda locul întunericului, dar eu tot mai stăteam să-mi adun uitările.

Gîndurile mele colorate se reflectau în nuanțele cerului. Hirtia era luminată? Nu mai știu. Da sau nu... Știu, însă, mi s-a părut că luna, împreună cu fetele sale de casă, stelele, izbucneau într-o grevă a cerului, imbiindu-mă să mă reculeg, să-mi aștern gîndurile pe hirtie.

Calești albe, de diferite forme, aler-

gau pe întinsul cerului. Totul era fantastic, un ecran imens, necuprins de ființa mea, se deslășura în fața ochilor.

Curînd, luna s-a înierbîntat de supărare. Dar s-a înveselit, deoarece lucrărilor se ivi pe cer și, odată cu ele, o știau prea bine, începă adevărată veselie.

În câteva clipe, acel ecran albastru cîvenise o șezătoare a cetățenilor lumii de sus.

O hărmălaie nedeslușită învăluia întreg universul, o sărbătoare la care am asistat și eu.

Atîta gălăgie, ropotul greu al pașilor stropilor de ploaie, atîta hărmălaie...

Dar, deodată, zgomotul încetă. Și privind în depărtare, toți am văzut cum globul de foc al cerului se apropie foarte supărat, pentru că fusese trezit din visare și... și, și ce-a urmat mai departe o știți prea bine.

V-aș mai povesti, dar mă grăbesc, deoarece trebuie să-mi aștern uitările pe hirtie, pentru că i-am făgăduit lumii, și iată pinza cea întunecată se apropie așternindu-se peste cea albă, că eu tot mai stăteam să-mi adun uitările.

Anca CHENDEA,
clasa a VII-a
Școala Nr. 142 — București

Cum intuiția nu înșală, salut în fetița de astăzi răsăritul scriitoarei de mine.

Mihail CRAMA

Pe vremea cînd Diogene își avea domiciliul într-un butoi, — spune legenda că, într-o zi, și-a luat locuința și, rostogolind-o departe de cetate, s-ar fi oprit cu ea sub umbra unui măslin.

Și a șezut el acolo pînă ce, spre seară, un călător și-a oprit sandalele pline de depărtări și de praf în fața înțeleptului.

— Departe e Athena, omule bun ?

— Departe, i-a răspuns filozoful.

— Cît crezi că mai fac pînă acolo ?

Înțeleptul nu-l învrednici cu nici un răspuns.

— Te-am întrebat în cît timp ajung la Athena ?

— Mergi ! îi porunci Diogene.

Nedumerit, călătorul se așternu la drum, iar după ce făcu vreo sută de pași se auzi strigat din urmă.

— Dacă mergi așa, în vreo patru ceasuri, ești la Athena.

— Și nu puteai să-mi spui asta cînd te-am întrebat ?

— Nu. Cum aș fi putut să-ți spun cît vei face cînd nu știam cum mergi ? Acum pot să-ți spun că în patru ceasuri ajungi.

Intorcîndu-ne la cele cîteva pagini ale elevei Anca Chendea și parafrazindu-l pe Diogene, aș putea să-l spun :

— Dacă vei continua și pe viitor să fii tot atît de îndrăgostită de pagina albă a hîrtiei și-ți vei dărui tot așa sufletul slovelor poleite, atunci, într-o zi îți se va deschide poarta vrăjită a literaturii.

Ion Larian POSTOLACHE

Scînteii selenare

Scînteii selenare
incendiază
cetatea tăcută
a pădurilor tîrzii,
mîngiate
cîte adierea dulce
a secolelor
din care picură, stîns,
vraja albastră a infinitului.

Tăceri marine

E vremea despărțirii.
Valurile de argint
învăluie în spumă
porțile timpului.
E vremea tăcerii.
Întunericul cuminte
picură străvezii
peste mărgeanul adîncurilor
în care doarme eternitatea.
E vremea iubirii noastre.

Laura BALAȘ,
clasa a X-a A,
Liceul „Al. I. Cuza” — Focșani

STAGIUNEA TEATRALĂ A ELEVILOR DIN FOCȘANI '85

Un spectacol cu mari promisiuni

Cu mai bine de un deceniu în urmă, Peter Brook spunea — „Teatrul înseamnă aici și acum; el e arenă, nu e muzeu”. Mi-am amintit simbătă de această mărturisire cu prilejul excelentului spectacol oferit de elevii Liceului „Unirea” din Focșani, școală care are în profesorul **Caliță Ușurelu** un pasionat și priceput îndrumător artistic. A fost, așadar, a doua ieșire la scenă a STEF-ului, o reușită montare a piesei lui Tudor Popescu — „Jolly Joker”. Dar, mai întâi, câteva cuvinte despre această satiră savuroasă a incitantului dramaturg care este Tudor Popescu. Piesa își propune să fie o dezbatere „argumentată” despre necinste, infatuare, prostie, o pledoarie pentru gândire („A cât cineva dispoziție să nu gândim!”)... și acțiune bine direcționată. Din păcate, „argumentele” sînt ale unui comic verbal, glumele se țin lanț dar dincolo de ele nu se conturează spațiul alb, promițător, al adevăratei construcții, situațiile se inventariază, devin piese de album, ele neavînd forța de a determina modificarea re-

ală a situației. Sigur, s-ar putea comenta „arg (pro și contra) subiectul piesei, dar nu este momentul și nu dispunem nici de spațiul necesar. Considerăm că opțiunea tematică a elevilor nu a fost bine fundamentată, ceranța, talentatului dramaturg care este Tudor Popescu numărînd și alte lucrări, deosebit de valoroase...

Dar, să revenim la spectacolul în sine: bine distribuit, el a adus la rampă o echipă omogenă, din cîte cunoaștem, cea mai convingătoare a STEF-ului. Mai mult, am văzut cîteva interpreți de zile mari care depășesc simțitor condiția curentă a elevului actor, Gabriel Breană (Mincu) este un semn de relief al STEF-ului. Cu frumoase promisiuni notăm: Stoian Luminița (Dora), Nelu Sirbu (Mișcă) Camelia Dragomir (Zizi), Marian Rubin (Pompierul) etc. Sincere felicitări, pentru dăruirea, pasiunea și, mai ales, profesorilor coordonatori, tuturor acelor care s-au străduit să realizeze un spectacol cu inteligente și convingătoare partituri actoricești.

O. TRAIAN

*) Articol apărut în „Milcovul”, XVIII, nr. 2054.

NOTA REDACȚIEI

Formația teatrală a Liceului „Unirea” a fost promovată la faza republicană a Festivalului Național „Cîntarea României”, ca reprezentantă a Consiliului Municipal Focșani al U.T.C.

FOȘII ELEVII AI LICEULUI

ION DIACONU — pro memoria

de prof. univ. dr. I.C. CHIȚIMIA

S-a stins din viață, la 9 decembrie 1984, Ion Diaconu, dascăl ilustru al multor generații de elevi la Liceul „Unirea” din Focșani, savant și erudit, cu mari merite în special în domeniul cercetărilor folclorice, în care s-a folosit și de știința sa în alte domenii, ajungând în lucrări la rezultate de valoare permanentă. A făcut parte din „școala” Ovid Densusianu, ai cărui elevi, în spiritul maestrului, și-au dus viața fără zgomot public, în demnitate și muncă neîncetată, fără „zvîrcolirea” de a parveni, prin relații de tot felul, în posturi mai înalte de activitate. Ca alții alți, după studiile universitare la București (1923—1926), s-a întors pînă la urmă la liceul din Focșani, unde învășase între anii 1915—1923, și a predat acolo cu dragoste limba română peste 30 de ani (1932—1963). Se născuse la Spinești, județul Vrancea, în 24 septembrie 1903, și regiunea natală îi era mai dragă decît orice centru universitar, în care cu știința și lucrările sale, apreciate elogios (N. Iorqa, Th. Capidan, D. Murărașu, Dan Simonescu, D. Caracostea, T. Caraman etc.) și premiate de Academia Română, se putea infiltra.

De fapt, se simțea de foarte tînr legat pentru totdeauna de vatra natală, căci, elev fiind, a început să culegă texte folclorice, încît studiile cu Ovid Densusianu și Ion Aurel Candrea n-au făcut decît să-i întărească dragostea pentru creația populară, în speță pentru cea din curbura Carpaților Meridionali, și să-l înarmeze cu metoda riguros științifică de studiere și culegere a folclorului și de înțelegere a valorilor dialectale. Informarea și cultura bogată și-a făcut-o apoi singur în continuare.

Ovid Densusianu avea un ochi bun în privința elevilor și și-a dat seama că studentul Ion Diaconu va deveni un folclorist de mare merit. De aceea l-a încurajat de la început să continue cercetările în zona natală, ajutîndu-l și cu mijloace materiale. De altfel, se pare că și Ion Diaconu s-a îndreptat spre București să-și facă studiile universitare, și nu lași, știind (dovedea și o anumită maturitate) că la Iași nu exista o forță folcloristică, precum aceea a lui O. Densusianu (luase contact cel puțin cu excelența culegere de texte Graiul nostru, București, 1906—1907, de pe întreg teritoriul românesc, inclusiv județul Vrancea, pe atunci Putna, cu texte dintre cele mai valoroase, între care și variante din Miorita, pasiunea lui Diaconu).

Pe regretatul folclorist l-am cunoscut direct după ultimul război, cînd a inițiat un volum omagial pentru O. Densusianu (în 1948 se împlineau 10 ani de la decesul acestuia), cu colaborarea foștilor elevi ai maestrului. Materialele adunate n-au reușit să fie publicate nici atunci, nici mai tîrziu. Ele mai există, credem, printre hîrțile defunctului. Atunci și mai tîrziu am prețuit pe omul de știință nou cunoscut, pentru caracterul lui integru, fermitatea opiniilor, probitatea științifică și știința sa în folcloristică și în alte ramuri. L-am omagiat public în urbea sa, Focșani, în

(Continuare în pag. 1976)

FOȘTI ELEVI AI LICEULUI

ION DIACONU — pro memoria

(Urmare din pag. 1975)

aprilie 1971, când nu era prezent (silit de împrejurări, se mutase la Iași, care nu i-au căzut bine), în cadrul simpoziunului „Dascăli și scriitori vrânceni” (între ei Gr. Alexandrescu, Duiliu Zamfirescu, N. Iorga, I.M. Rașcu, Ion Ciocîrlan etc.). Comunicarea cu date amănunțite despre activitatea sa a apărut în „Milcovul” din același an. I-am întâmpinat cu prețuire și la anumite aniversări, folosind altă viziune („Revista noastră”, nr. 4-5/1972 și nr. 55-57/1978). În continuare voi urmări deci tot linii generale și sintetice ale personalității și activității lui Ion Diaconu (nu-mi plac repetările). După terminarea studiilor universitare, Diaconu s-a înscris în prima echipă sociologică de cercetare pe teren, organizată de „școala” D. Gusti, în 1927, chiar în Vrancea, în localitatea Nereju. Cum spuneam în altă parte, aici s-a dovedit foarte bine pregătit pentru cercetarea folclorică și dialectală, punctată de dragostea și prețuirea sa pentru oamenii locului și calitățile lor creatoare. În anii următori a continuat singur cercetarea în Vrancea și a întocmit lucrarea „Ținutul Vrancei”, de o rigoare științifică exemplară pe care Ovid Densusianu i-a publicat-o în 1930, în condiții grafice de admirat, sub auspiciile Institutului de Filologie și Folclor, cheltuind pentru ea suma colosală pe atunci de peste 170 000 lei (exact 173 380). Știa ce face. Cartea a devenit de prestigiu pentru autor și pentru școala Densusianu, care nu urmărea însă succese personale ieftine, ci așezarea celor mai solide baze pentru folcloristica românească. Pe urmele capodoperelor publicate de Vasile Alecsandri, Diaconu a cules, în Ținutul Vrancei, în special poezia epică, în care la loc de frunte se află Miorița cu 91 de variante, cel mai mare număr înregistrat până aici de vre-o culegere, dovedindu-se că aceasta trăia puternic în vatra de origine (dintre localități cele mai multe variante le-a înregistrat la Nereju, 15, urmînd satul natal al autorului, Spinești, cu 12). Miorița devenea

astfel și un document pentru considerații de sociologie culturală. Pe de altă parte, devenea clar că un localnic era în măsură să înțeleagă și să valorifice mai bine creația folclorică a zonei.

Dar Ion Diaconu a venit cu idei noi în cercetare. Pentru prima dată, el a introdus în uz înregistrarea repetată a aceleași creații de la același informator, la numai câteva zile sau câteva ore, ceea ce a pus în evidență puterea de creație a insului din popor, prin înlocuirea inspirată de expresii și de imagini poetice (la scurt interval), arătînd nu o simplă memorie mecanică (este vorba de cei talentați), cum s-a afirmat simplist. Autorul a selectat din ceea ce a cules și probabil nimeni în folcloristica românească n-a anchetat peste 12 000 de informatori, cum a făcut Diaconu, consemnînd între altele peste 400 de variante ale Mioriței. N-a mers la simpla îngrămădire de variante.

Cu toate preocupările sale diverse, Diaconu a continuat să cerceteze intens zona Vrancei, sub toate raporturile: istoric, cultural, folcloric etc. și a ajuns spre sfîrșitul anilor '60 la o monografie de 6 volume a Ținutului Vrancei, din care n-au apucat să apară decît două în 1969. Este drept că autorul expune datele uneori în spirit enciclopedic, exhaustiv (tip Hasdeu), cîteodată notele sînt mai întinse decît textul, altele nu iartă lipsurile lucrărilor examinate, dar, luată în general, monografia sa este o realizare pozitivă, s-ar putea spune chiar unică, și ar merita valorificarea prin publicare.

În același spirit, Ion Diaconu a făcut cercetarea pe teren pentru Folclor din Rîmnicul Sărat, 2 volume, 1933—1934, al treilea, după peripeții, apărut în 1948, ca o primă parte (lucrarea trebuia să fie continuată). În 1946 a publicat Reflexiuni despre cîntecul și versul popular, cu considerații complexe și erudite, cu informație internă și externă, iar în ultimii ani i-au apărut Cîntăreții și povestitori

(Continuare în pag. 1990)

FOȘTI ELEVII AI LICEULUI

Ion Diaconu și Nicolae Iorga

de IORDAN DATCU

La 9 decembrie 1984, s-a stins la Iași, unde și-a trăit ultimii vreo cincisprezece ani de viață, Ion Diaconu, cercetătorul emerit al Vrancei folclorice-etnografice-dialectale și unul dintre cei mai însemnați culegători de folclor din întreaga istorie a preocupărilor pentru cultura noastră populară. Împlinise, cu câteva luni în urmă, optzeci și unu de ani. Cu el dispărea unul dintre ultimii reprezentanți de seamă ai școlii dialectalo-folclorice a lui Ov. Densusianu.

L-am cunoscut pe Ion Diaconu în anul 1964, când eram proaspăt redactor la Editura pentru Literatură. Venea de mai multe ori pe an la editură. Urma să-i apară, într-o nouă ediție lucrarea sa, îmbogățită și actualizată, *Ținutul Vrancei*, care a și văzut lumina tiparului, în anul 1969, în două volume. M-a onorat cu prietenia sa, cu multe îndrumări și sfaturi. Am corespondat cu dînsul, l-am vizitat la Focșani și apoi de câteva ori la Iași, am vorbit despre dînsul la Radio București, când împlinea 70 de ani, am scris, cu același prilej un articol în *Revista de etnografie și folclor*, l-am comentat opera în lucrarea mea *Dicționarul folcloriștilor* (I, 1979, II, 1983). Am cu autograf de la dînsul mai toate cărțile sale. A cănuit în relațiile noastre cărturărești o nedezimțită sinceritate și franchețe. Cel mai elocvent semn, din partea sa, în această privință, este răspunsul ce mi l-a dat, în anul 1979, la chestionarul ce l-am trimis când pregăteam *Dicționarul folcloriștilor*. Dacă unii n-au găsit timp să-mi răspundă, fie cît de scurt, Ion Diaconu, la vîrstă, înaintată mi-a răspuns pe 93 de pagini cactilografiate! Nu pot uita și de aceasta, așa cum nu voi putea uita că Petru Caraman, deși se afla pe patul de suferință, a alcătuit, spre sfîrșitul anului 1979, un referat extern pentru teza mea de doctorat. Exemplul celor bătrîni!

Din numeroasele întîlniri cu dînsul, din cărțile sale, din scrisorile cu care m-a onorat și din ampla mîrturisire ce-am amintit-o mai sus, am aflat multe opinii ale sa e, opinii despre cărți și oameni, și spre oameni care i-au venit, într-un mod ori a.tui, în

sprijin, care i-au înlesnit apariția cărților, care au scris despre ele. Fărăndoială că la loc de cinste se situează mentorul său, Ovid Densusianu. Nu despre el vreau să aștern aceste însemnări, ci despre o altă personalitate care a jucat un rol de seamă în viața și opera lui Ion Diaconu. Este vorba de Nicolae Iorga, „vastul mentor cultural”. Într-un fel, acesta l-a remarcat pe Ion Diaconu înaintea lui Ov. Densusianu. Între primele manifestări literare ale tînărului Diaconu s-a situat și poezia. Una dintre ele a publicat-o, în anul 1924, în revista craioveană *Flamuri*, versuri pe care N. Iorga le califică astfel în *Ramuri*: „Foarte drăgoase plîngerile scălite Ioan Diaconu”, aprecieri care l-au vindecat însă pe tînărul versificator de „himera irismului jeluitor”.

Hotărîtoare au fost însă rîndurile de apreciere semnate de N. Iorga despre studiile de specialitate ale lui I. Diaconu. La apariția primului volum al *Ținutului Vrancei* (1930), N. Iorga scria în *Revista istorică* (an. XVII, 1931, nr. 1-3, p. 55): „Foarte frumoasă și adîncită monografia d-lui I. Diaconu asupra Vrancei. Se începe cu o introducere geografică istorică și bibliografică, ea însăși o foarte bună lucrare”. În același an, N. Iorga consemnează laudativ studiul lui I. Diaconu, *Păstoritul în Vrancea* (apărut în *Grai și Suflet*, IV, p. 257-309): „În articolul său *Păstoritul și* (sic) *Vran-*

(Continuare în pag. 1978)

Ion Diaconu și Nicolae Iorga

(Urmare din pag. 1977)

cea din Grai și Suilet (București, 1930) d. Ion Diaconu deschide și multe probleme istorice. Se fixează drumul transhumantei. Se respinge, cu creptate, ideea unei colonizări din Ardeal (p. 7 nota). Și filologic și istoric, zugrăvirea vieții păstorești vrâncene (cu figuri) e foarte interesantă". (Revista istorică, XVII, 1931, 1-3, p. 57). Marele istoric nu trece sub tăcere nici o altă carte a lui I. Diaconu, **Folclor din Rîmnîc Sărat, I** (1933), în care remarcă: „Un bogat material de poezie populară e precedat de o scurtă introducere istorică, solid întemeiată. Adunarea migăloasă a bibliografiei, și din reviste, e admirabilă”.

Dar ajutorul lui N. Iorga nu se situează doar în latura bibliografică. Profesorul își remarcase studentul, îi aprecia posibilitățile științifice. În toamna anului 1925, când I. Diaconu era student în anul al treilea, N. Iorga îi remarcă, la seminarul de istoria universală, lucrarea de seminar **Revoluția de la 1789 și enciclopediștii**, pe care i-o apreciază ca „excelentă lucrare”. Îi recomandă pe studentul său pentru una din bursele la școala română de la Fontenay-aux-Roses, din Paris. Preocupat de examenul de capacitate în învățămîntul secundar, I. Diaconu nu dă curs invitației. Peste ani va socoti aceasta „o pierdere ireparabilă”. A doua bursă de studii i-a fost propusă, pentru o țară slavă, de D. Caracostea. În fine o altă bursă i-o va propune N. Cartoian, pentru Cehoslovacia. I. Diaconu ar fi preferat să studieze în Germania.

Nu de puține ori I. Diaconu a citat cu aleasă considerație opinii ale lui N. Iorga. Împărtășea opinia lui N. Iorga — și a pus-o moto la unul din capitolele **Ținutului Vrancei, I** (1969) — că Vrancea este „însăși icoana în mic a unității neamului nostru”. Sub raport metodologic, I. Diaconu citează, între altele, ideea lui N. Iorga — că aprofundarea cercetării folclorului nu se face din cabinet, și nu de oricine, ci de omul de știință care, spunea N. Iorga, „trebuie să-și încalte opincile de călător și să răscolească lumea”. Este ceea ce a făcut I. Diaconu timp de o viață.

De câte ori s-au întâlnit, N. Iorga îi sfătuisă, îl încuraja pe I. Diaconu, așa

cum s-a întâmplat în anii 1927 și 1930, când marele cărturar a conferențiat la Focșani. Dar iată, decupată din paginile ce ni le-a încredințat I. Diaconu, o evocare a unei întâlniri a lor: „La 13 iunie 1933 ne-am încrucișat drumul la Radiodifuziune. Aproape coincideam cu dînsul în programul conferințelor care durau pe atunci, pentru un vorbitor, 20 de minute. Eu am vorbit despre «90 de variante ale Mioriței în Vrancea», publicate de mine în 1930. Cu cei 1400 de lei (retribuția pentru conferință) mi-am cumpărat chiar atunci seria originală, în opt volume, a lui Léon Daudet, „Ecrivains et artistes”, ilustrată de G. Goor. Întîlnindu-mă profesorul meu a cîștat (pentru generația mea studentescă, înaintea lui Densușianu!), mă apostrofază jovial «Ei, d-r-ragă, (grasea inimitabil!) iar mă chemi la Focșani!! (invitația o făcusem de curînd printr-o scrisoare, la cererea stăruitoare a publicului). Vrei să mă bată „șeful” dumneata politic C.C. Giurăscu?». Dînsul făcea aluzie la recenta polemică a fostului său elev distins (preferat după Gheorghe Brătianu!) asupra concepției istorice, metodei de lucru și documentării **Istoriei românilor**. După un rîs sarcastic, m-a întrebat despre starea Vrancei, pe care nu o uita de cîte ori ne întîlneam. Dorința sa vie de a străbate împreună ținutul, căutînd documente, s-a curmat prin moartea sa năpraznică”. Prietenia celor doi dăinuise între anii 1925—1940, timp în care I. Diaconu a simțit permanent afecțiunea marelui învățat.

Iată de ce I. Diaconu avea un adevărat cult pentru N. Iorga, pentru acela care, înaintea lui Ov. Densușianu, îi propusese (printr-o scrisoare din Vălenii de Munte cîm 3 oct. 1928) să-i tipărească primul volum din **Ținutul Vrancei** prin Comisia bibliotecilor populare de la Casa Școalelor.

Lucrînd între anii 1926 și 1963 la Focșani, Ion Diaconu n-a fost un marginalizat (cum se socotea uneori), ci s-a bucurat de prețuirea unor cărturari de seamă. Lista lor este lungă. Va fi cunoscută bine cînd se va publica memorialistica celui dispărut, cînd vor fi cunoscute numeroasele epistole ce le-a primit. De pe acum știm însă că N. Iorga figurează între capii listei.

FOȘTI ELEVI AI LICEULUI

MOTO :
„Moartea prietenilor este începutul morții noastre“.

M. SADOVEANU

Amintirea unui mare profesor

de
ION LARIAN POSTOLACHE,
membru titular al Uniunii Scriitorilor
din R.S.R.,
fost elev al liceului

În acest decembrie încețoșat, când iarna își involtă cîndu-le cu fire de zăpadă proaspătă, de la Iași ne va mîhnire.

Dașcălul meu de limba română din cursul inferior din Focșani, Ion Diaconu, a trecut în Marele Circuit cultura românească un gol pe care nu știu cine se va cumpere.

Ținutul Vrancei va simți mai greu acest gol, științele pe care slăvita inimă a creatorilor populari din vor mai găsi, poate, niciodată un alt prețuitor mai vratele.

Era în luna lui septembrie a anului 1929. Eram în ce trecusem peste corigențele la matematică și geografie, gosloviseră profesorii Costache Diaconescu și Virgil Arbore.

Prima oră de limba română. În locul fostului nostru profesor, în clasă a intrat un tânăr profesor cu puțin mai puțin din fundul clasei, dar care de la cea dintîi întîlnire ne-a impresionat.

În locul plictisitoarelor ore de gramatică, pe care le-am avut, acum cursul ne încînta. Bucuria noastră a profesorului ne-a spus că ne va fi și diriginte.

Apoi ne-a spus că ne va fi necesară o bibliotecă. Vom putea încropi prin plata unei mici cotizații. Profesorul, ne-a donat o sumă de bani, un coleg s-a însărcinat cu cumpărarea cărților, s-a făcut rost de un dulap, în care cărțile se umplind rafturile.

Tînărul nostru profesor ne-a întocmit o listă de cărți, precum și noutățile literare ale aceluia timp. În clasă se consumau doar prin motivarea absențelor și la cîteva portare. Restul îi era dăruit literaturii, — se citeau bîșnițe, — în acele ore ne-a împrietenit cu basmele lui Ion Creangă. Poeziile lui Coșbuc citite în clasă puneau o boare de vrajă peste copilăria noastră, a clasei noastre, a sa a II-a A, în toamna aceea cu belșug de brumă și în toamnă a lui 1929.

Peste o bucată de vreme, s-a auzit în liceu că profesorii Arbore, N. Al. Rădulescu și Virgil Arbore, vor face o etnografie și folclor, intitulată „Milcovia“.

Și revista a apărut. Dar ce bijuterie ! Nu cred că a urmat a fost vreun cercetător în studiul folclorului ca colecția „Milcovia“.

În clasa a III-a, ne-a fost diriginte tot profesorul Arbore. Biblioteca noastră se umplea lună de lună, la fel ca pentru literatură.

În acel an, 1930, s-a întimplat un lucru deosebit pentru noi, copiii ai unui oraș de provincie.

Cred că era prin luna noiembrie. La ora de dirigență, profesorul Arbore ne-a anunțat că într-o anumită seară, — nu știu data, — la Teatrul „Pastia“ va avea loc o seară de literatură. Acolo, îi vom vedea și-i vom asculta pe cîțiva din marii scriitori ai țării. Atunci, am fost de la Răstoaca, — rostindu-se numele lui Cîncinat Postolache, al lui Al. Theodor Stamatiad, al lui George Alexandru Cazaban.

Pentru pregătirea acestei seări, — spunea doamna Arbore se deplasase la București și luase contact cu profesorul Arbore. Lucrul acesta mi sa părut extraordinar ! Pentru mine, profesorul Arbore pe care îi văzusem în cartea de „Istorie antică“ în clasa I.

Cînd pedagogul Laurențiu Simionescu-Simicel mi sa spus că se spunea între elevi, ne-a adus bilete pentru seară. Eu și-a părut că mi cumpărasem un bilet pentru paradis.

MARIN PEDA

s-a cununat cu nemurirea

Unul dintre cei mai iubiți pămînteni s-a despărțit de noi printr-un roman-cunună a întregii sale opere, „roman al unei conștiințe” și al unei societăți. Peda a evocat o „epocă” în care tragicul „nu mai este cu puțință” deoarece „sublimul e eliminat” (cum spunea unul dintre eroi), în care umorul este învăluit în tristețe, în care sferile poeziei gândirii strălucesc și în noroi.

Ca și „Moromeții”, „Cel mai iubit dintre pămînteni” este alcătuit pe două coordonate aparent opuse: moartea și dragostea. Însă, dacă în „Moromeții” istoria, venind peste oameni, este „transformarea bioloacului în destin”, în „Cel mai iubit dintre pămînteni”, roman ce pare că stă sub semnul morții, dragostea este victorioasă. Pe tot parcursul său, romanul se constituie într-o formă a luptei cu moartea: pornind de la moarte către dragoste. Sentimentul victoriei vieții este o prezență continuă, dominantă, deși o lectură superficială ar putea să releveze contrariul. Însă „Moartea (spune Peda) este un fenomen simplu în natură, numai oamenii îl fac însoțimintător”. Este aici o admirabilă sinteză a gândirii filozofice a vechilor greci. Lecția anticilor Marin Peda și-a însușit-o din așincimi, făcînd din ea nu un mod de a epata prin informare, ci un mod de a fi. Și dacă ne gîndim că literatura este ea însăși un mod de a fi, lecția aceasta dă roade în continuare. Iar Peda

ne aduce la cunoștință prin intermediul unui personaj, filozof prin formație (asistent la o catedră de filozofie), structură meditativă, Victor Petrini. S-ar putea crede despre Petrini că este un învins. Este doar o părere: înfrînt de oameni în plină ascensiune, înfrînt în toate cele patru iubiri ale sale, eroul este totuși un învingător: — „Atunci ce există?”. — „Există iubirea (...). Tolstoi se întreba ce-i ține pe oameni în viață. Răspunsul cred că e al lui, nu al meu: «Iubirea!», spune autorul într-o scenă-cheie.

Un proverb francez spune și el:

„Cine zîmbește în momentul înfrîngerii — nu este învins!”.

Și Victor (nume semnificativ — „victorie”) a zîmbit:

„Dacă dragoste nu e, nimic nu e!” un zîmbet dureros — orice zîmbet este dureros prin încercarea-i de a alunga suferința — însă un zîmbet! Simbol al unui triumf! Prin scena finală, întreg romanul devine un triumf, un Arc de triumf peste timp, o „Oda a bucuriei”, românească!

Măcar pentru aceste cuvinte și Peda va rămîne ancorat puternic în literatură și conștiință.

Asemenea ciobanului din „Miorița”, Marin Peda s-a cununat cu nemurirea, puțin spus, odată cu poetul latin:

„NU VOI PIERI ÎNTREG!”.

Carmen ION,
clasa a XI-a, filologiei-storie,
Liceul Economic din Focșani

DEBUT**Țara**

Țara-i cimpia întinsă,
 Și dealul cu coama umbroasă;
 De arcu carpatic e-ncinsă,
 De fire de apă e trasă.
 Țara-i zăpadă pufoasă și albă,
 E floarea ce-i vie în crâng primăvara,
 E grâu, luminându-ne sudul ca salba,
 E toamna ce-ăduce comoara!

Manuela VILCU,
 clasa a V-a C,
 Școala Nr. 5 — Focșani

Pacea

Să susure apa,
 Pe dealuri și cimpii,
 Prin liniștea adincă
 A dimineții vii.
 Să zboare porumbeii
 De pace purtători,
 Prin fiecare țară
 Mereu prevestitori.

Luminița FĂTU,
 clasa a VI-a B,
 Școala Nr. 5 — Focșani

Fluturașul

Într-un roș apus de vară,
 Dintr-un brustur colbuit,
 A ieșit în prag de seară,
 Fluturile po.eit.
 Cu antenele lăsate,
 Fluturașul era trist,
 Nu putuse din păcate,
 Să arate că-i artist.
 Cât a fost ziua de lungă,
 Balerinul colorat
 Nu a reușit să strângă
 Public pentru-aplaudat.

Însă viața-i efemeră,
 Îl închide-ntr-o armură,
 Și din noaptea ce-l așteaptă,
 Va ieși altă făptură.
 Viața este schimbătoare,
 Fluturaș nevinovat,
 Nu întotdeauna-i soare,
 Tot tu ești... dar ești schimbat.

Laura SIMION,
 clasa a VI-a A,
 Școala Nr. 5 — Focșani

INSEMNĂRI**Chemare**

*Ascunde-mă-mi fin să miros așternutul pământului. Lasă-mă
 singură să-mi aștern gândurile pe țărina udă, putrezită de ploii.
 Să-mi fie somn de șoapte de ploaie. Să-mi fie dor de tîrziul
 scurs peste mare. Scurt în bătai printre ramuri să-mi doinească
 vîntul. Și-atunci, în acel ceas, să răspunzi la chemările mele.
 Vin ploii calde să cadă peste noi. Vin să uităm că-n lume lumina
 plătește uneori tribut întunericului.*

Ina-Angela MIHORDEA,
 clasa a X-a H

La un jubileu

Spre sfârșitul anului 1984, Școala Nr. 19 din Bacău (fosta Școală de Băieți Nr. 2) și-a sărbătorit 125 de ani de existență.

Liceul „Unirea”, înființat tot în timpul domniei lui Al. I. Cuza, a fost invitat să participe la manifestările dedicate acestui eveniment. Noi, semnatorele acestor rânduri, și tovarășul profesor Dan Popoiu, am avut onoarea să ducem mesajul de salut prietenesc și să dăruim un set din noua serie a „Revistei noastre”.

Totodată, a fost și un fericit prilej de a ne întâlni cu personalități de frunte ale vieții științifice și literare românești contemporane, care și-au început studiile la școala din Bacău și care au ținut să-și exprime, în agenda omagială, prețuirea lor față de liceul nostru și publicația sa :

„*„Revistei noastre” din Focșani îi doresc mulți ani și succes. Sînt fericit să mă adresez acestei reviste, cunoscînd liceul din Focșani ca o școală bună, de pe vremea cînd eram elev la Bacău”.*

prof. dr. Constantin ARSENI

„*Numai gînduri bune și iubire pentru „Revista noastră” din Focșani !”.*

George BALAIȚĂ,

(vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R.S.R.)

Tuturor le mulțumim pentru aceste emoționante gînduri, iar elevilor și cadrelor didactice de la Școala Nr. 19 din Bacău le transmitem, și pe această cale, sincere felicitări și urări de noi succese !

(În numărul viitor, vom prezenta revista „Mugur tinăr”, apărută cu această ocazie).

*Maricica GHERGHE,
Daniela DUMITRESCU,
clasa a XI-a D*

DEBUT

Rugăciune

de **NICHIȚA STANESCU**

Ave, măria ta, ave !
Fie-ți somnul lin și codrul aproape,
Fie-ți limba română culcuș peste moarte,
Ocrotește-ne pe noi în care-ai crezut
Și iartă-ne neputința de a nu vorbi la trecut.
Acoperă-ne frunțile cu duhul tău blînd
Și iartă-ne că ne mai mirăm pe pămînt...
Ave, măria ta !
Ave !

Liliana ANGHELUȚĂ,
clasa a XI-a, filologie-istorie,
Liceul Economic - Focșani

DINTRE SUTE DE CATARGE

Întoarcere

Lui NICHITA STĂNESCU

Din suflet – sarcofag pentru iubire –
 Și din genune – prag pentru apus –
 Eu construiesc pentru a ta sosire
 Un drum de ia eternitate-n sus ;
 Dezleg acum eșarfa mării treceri
 Cu care ai leat la ochi un Infinit
 Și-nalț iar templul tău de Faceri,
 Încerc să-l recompun din răsărit ;
 Invit tot universul la un han
 Al așteptărilor în uniformă de cuvânt
 Tu, însă, te întorci după un an
 Doar pe cealaltă parte în mormint.

Aurora STAN,
 clasa a XI-a,
 filologie-istorie,
 Liceul Economic – Focșani

Rătăcire

M-am rătăcit pe
 aripile imense ale
 visului.
 Pluteam peste mări
 albastre, printre
 flori de cires
 și cais.
 Un vis albastru
 încă se mai
 zbătea în lumina
 lăptoasă
 a dimineții.
 Nu mai cunoșteam
 drumul pe care
 venisem în zbor.
 Era liniște,
 o liniște apăsătoare
 care stăpinea
 totul.
 Atunci, cu ultimele
 puteri am întrebat
 o floare de cires :
 — Oare lingă tine voi
 putea învăța vreodată
 taina reîntoarcerii ?

Georgeta PRICOP,
 clasa a VIII-a C,
 Școala Nr. 5 — Focșani

FOȘTI ELEVI AI LICEULUI

ION DIACONU – pro memoria

(Urmare din pag. 197ă)

populari, Cîteva criterii asupra monografiei folclorice (București, Minerva, 1980, 368 p.), carte revelatoare în ce privește tipul de povestitor țaran (desigur și cîntăreț), pe linia etnopsihologiei cultivate și de B.P. Hasdeu.

Publicînd studii și articole în diferite reviste și periodice: „Grai și Suflet”, „Anuarul arhivei de folclor”, „Convorbiri literare”, „Însemnări Ieșene”, „Milcovia” etc., Diaconu a scos la Focșani și o publicație personală de cultură populară românească,

„Ethnos”, apărută în 3 volume (1941–1943), pentru care a obținut colaborarea unor personalități marcante.

Ion Diaconu a fost un adevărat savant, care nu s-a umilat în pene, a lucrat tăcut și fără reclamă, în urma lui au rămas în manuscris, după cite se pare, tratate întregi. În ultima vreme și-a dus viața atît de rezervat, încît unii admiratori tineri l-au felicitat de Anul Nou 1985, deși nu mai era în viață. Nu era chiar o greșeală, pentru că el rămîne viu în amintirea celor care l-au cunoscut mai bine și mai ales în lucrările sale.

Marin Iancu Nicolae :

„AZURA”*

Silit, din cauza unui accident din copilărie, să-și petreacă zilele în întuneric și fără posibilitatea de a se deplasa dintr-un loc în altul, scriitorul Marin Iancu Nicolae (n.28 mai 1907) și-a făcut din *povestire* un *modus vivendi*, o principală — dacă nu singura — modalitate de a comunica cu ceilalți. În povestirile și poveștile pe care le scrie, narează el însuși la nesfârșit, iar personajele sale, la rîndul lor, adoră povestea, fie spunînd-o ei înșiși cu foarte multă voluptate, fie ascultînd-o de la alții. Din *Lacul lui Tekir*, de pildă, din ultimul său volum se desprind fără dificultate această sete nepotolită de poveste a oamenilor (copii, aici) și invincibilitatea agenților izvoditori ori colportori de povești. Personajul Bătrînei, numit aici ca și altădată „bunicuța poveștilor”, este un asemenea agent, oprit, la un moment dat, să-și urmeze menirea din pricina durerilor de picioare. Hotărîrea copiilor de a-i aduce nămol din lacul lui Tekir — de la mare departare — și vindecarea finală, care reface nu doar pe bătrînă, ci înșăși *capacitatea de a povesti*, nu are alt sens decît acela de a sugera puterea de vrajă a acestei plăcute îndeletniciri întru spirit care este deopotrivă românească și universală.

Aceeași tendință de a trece totul prin poveste este manifestă și în bucata intitulată *Darurile berzelor*, unde cîțiva copii, pentru fapta lor bună de a fi îngrijit cuibul unei berze, sînt recompensați de aceasta cu... povești. *Momentul întreruperii Poveștii* este aici pus în valoare cu multă măiestrie, pentru a se dovedi următorul lucru: barza își întrerupe povestitul numai pînă la primăvară, cînd va cloci din nou. Iar copiii, ei înșiși pe timpul iernii, cînd nopțile sînt atît de lungi, își vor povesti unii altora.

Obligat, de asemenea, să treacă totul numai prin imaginație și prin ascuțitul minții sale, Marin Iancu Nicolae își va inzestra personajele și cu forță fizică, dar le va sublinia în primul rînd inteligența, pe care o va dubla bunătatea, generozitatea sufletească. Sînt armele cu care Suleiman, din povestea *Liber-tate și iubire*, răpune balaurul cu trei capete, cu care Dochîța, fiica pădurarului, din povestea cu același nume, învinge oștile venite pe pămîntul țării sale și cu care Ionuț și Voinicel, din bucata *Azura*, îlucid pe căpcăun, scăpînd lumea de răufăcătorul atît de cunoscut din minunatele noastre povești populare.

Chiar dacă nici una din aceste povești nu se compară cu *Iusuf* din culegerea precedentă (*Flori de pădure*) care îl exprimă cel mai bine pe autor din toate punctele de vedere — de la tehnica amînării povestitului, care vine din 1001 de nopți, și pînă la folosirea muzicii ca panaceu universal pentru suflete, îmbogățînd galeria personajelor noastre literare de mari povestitori cu acel Moș Ion Coțofană, volumul *Azura* are destule pagini care încîntă și instruesc. Privilegiul de a le descoperi și a le savura în voie revine, fără nici o îndoială, doar cititorului, fie el adult sau copil.

Cît privește rolul criticii (*datoria*, vrem să spunem) — acela de a atrage atenția publicului asupra unor valori autentice — este momentul ca și cărților lui Marin Iancu Nicolae (opt de proză și una de versuri) să li se dedice comentariile pe care ele le merită. Criticii i s-ar uita una din omisunile sale nu tocmai inerente iar scriitorului i s-ar face și lui dreptatea care i se cuvine.

Marcel CRĂHANĂ

FOȘTI PROFESORI AI LICEULUI

Conf. univ. CORNELIU RUSESCU

În istoria de aproape 120 de ani a Liceului „Unirea” printre profesorii și directorii acestei prestigioase instituții de învățămînt din țara noastră, s-a numărat și inginerul **Corneliu Rusescu**, despre care și astăzi foștii săi elevi vorbesc cu fierbinte recunoștință.

L-am cunoscut în 1966, la sărbătorirea centenarului școlii, și l-am revăzut în toamna lui 1984, la întâlnirea promoției 1959. Am urmărit cu atenție dialogul purtat cu absolvenții de acum un sfert de veac și-am rămas profund impresionat de tinerețea spiritului său, deși fizicește este octogenar. Puțin mai târziu, mi-a căzut în mână o broșură omagială, editată de Universitatea din Galați, unde distinsul om de știință și-a încheiat cariera didactică și unde a fost sărbătorit cu prilejul împlinirii a opt decenii de viață.

Corneliu Rusescu s-a născut la 23 septembrie 1903, în comuna Florești, jud. Prahova, în familia ceferistului Petre Rusescu, impiegat de mișcare în gara Băicoi. Studiile primare și secundare și le face la Buzău, la „Dionisie Episcopul” (1910—1914) și, respectiv, la „Hasdeu” (1914—1922). E-

lev fiind, debutează în publicistică, cu articolul „Indestructibilitatea materiei”, apărut în revista liceului.

Cum balanța preferințelor sale înclina spre fizică și chimie, pregătirea superioară s-a desăvârșit în aceste domenii. În 1927, a obținut diploma de inginer chimist industrial. Cinci ani mai târziu, și-a început activitatea didactică, la Gimnaziul Industrial din Calafat. În 1934, este numit profesor și director la Liceul Industrial din Focșani, iar în 1950, după desființarea acestuia, este transferat ca profesor de fizică la Liceul „Unirea”, unde, în două legislaturi, a îndeplinit și funcția de director.

Prin dragostea manifestată față de elevi, prin grija permanentă pentru amenajarea laboratoarelor de fizică și chimie, prin arta cu care făcea accesibile lecțiile aride, el a dat strălucire obiectului predat și a trezit interesul multor discipoli față de una din ramurile de bază ale științei moderne. Printre ei s-a numărat și doctorul în fizică, Eugen Rădescu, astăzi — cercetător la Dubna (U.R.S.S.).

În urma obținerii acestor rezultate remarcabile, în toamna lui 1959, Ministerul Educației și Învățămîntului i-a încredințat misiunea de a participa la organizarea Institutului Pedagogic din Galați. Aici, a fost conferențiar, șef de catedră, decan al Facultății de Fizică și Chimie, prorector, cu alte cuvinte, un strălucit îndrumător al unui mare număr de profesori din învățămîntul gimnazial, liceal și universitar.

La această prodigioasă muncă, se adaugă activitatea publicistică și editorială, concretizată într-o serie de articole apărute în revistele de specialitate și în lucrări științifice, pe care le-a redactat singur sau în colaborare și pe care le-a multiplicat pentru uzul studenților.

Îndelungatele sale eforturi au fost răsplătite prin ordine și medalii ale Republicii Socialiste România.

Din orasul de pe Milcov, unde a dăruit școlii românești peste un sfert de veac din viața sa, îi adresăm, în cor cu foștii săi elevi și colegi, un călduros „La mulți ani!”.

P. DIMA

Ioan Cristian Danielescu

(1884-1966)

A devenit ceva tradițional în cultura noastră nouă să poposim, când sireagul anilor numără o cifră rotundă, pentru a face un bilanț al izbînzilor noastre sau ale marilor personalități românești.

De data aceasta, gîndurile se îndreaptă spre clasicul muzicii corale, Ioan Cristin DANIELESCU, al cărui nume cinstește cu prisosință galeria: Ioan Vidu, Gheorghe Dima, Gavriil M. Mușicescu, Ciprian Porumbescu, Dumitru G. Kiriac etc., și de la a cărui naștere s-a împlinit un secol, la 28 decembrie 1984.

Ca muzician, s-a format în mediul familial, apoi la Liceul „Petru și Pavel” din București, unde l-a avut ca profesor pe Atanasie Verzianu, autor ce manuale școlare, dirijor și animator cultural, cunoscut în epocă. De aici a trecut la Conservatorul de Muzică din București, onorat atunci de mari profesori, precum: Dumitru G. Kiriac, Alfonso Castaldi, Eduard Wachmann, Robert Klenc, Rudolf Peters ș.a., care l-au ajutat pe Ioan Cristian Danielescu să-și cultive la cel mai înalt nivel talentul său excepțional. În 1903, își încheie studiile, cu lauri și medalia de aur.

Bibliografia sa, după cercetările în-

treprinse de autorul acestor rânduri, numără peste 500 de lucrări: corale, camerale, pentru vioară, violoncel, române (cîin care amintim „Mă gîndesc ziua și noaptea”, îndrăgită de I. L. Caragiale, C. Bacalbașa, Constantin Dobrogeanu-Gherea și C. Mille, „Aș vrea să mor la sinul tău”, „Simplitate”, „Scrisoare de crăgoște”, „Mînat de un dor” etc.), celebrul marș patriotice, care l-a impus în tezaurul muzicii românești, „Voința neamului”, pe versurile lui I. Nenitescu, „Tot înainte”, „Imnul învățămîntului” și „Limba românească”, pe versurile lui G. Sion, „Imnul muncii”, „Drapelul”, „Vrem pace”, „Marea suită corală”, pe versurile lui Sandu Anastasescu, „Pe valea Prahovei”, „Frunză verde de sulfină”, „Bate vîntul ușor”, „Dor mi-i bade”, „La rîpa cu tufe”, „Murgule, de-mi pricepi dorul” ș.a., în care se vede influența folclorului nostru muzical.

Ca dirijor și animator al vieții artistice din țara noastră, Ioan Cristian Danielescu s-a impus încă din 1904, prin corurile mari școlare, de 500—600 de elevi. Sub conducerea sa, corul Liceului „Petru și Pavel” din Ploiești, în 1921, a făcut un lung turneu prin orașele mari cîin Transilvania și Banat: Severin, Lugoj, Timișoara, Oradea, Cluj, Blaj (aici, a susținut două concerte pe Cîmpia Libertății, în fața a peste 5000 cîin spectatori). Cu acest prilej, s-a întîlnit cu Ioan Vidu, Gheorghe Dima, Tibertu Brediceanu, Timotel Popovici și cu alți mari muzicieni al timpului. La Cluj, în Sala Redutei, la Sibiu, au venit mii de români să asculte și să cîinte „Voința neamului”.

În 1909, a fondat primul cor muncitoresc din Ploiești. De asemenea, a mai fondat și condus societățile corale: „Doina Prahovei”, în 1912; „Miron Costin”, la Roman, în 1916, „Freamătul codrului” și „Pelișor” din Ploiești ș.a.

La centenarul nașterii marelui clasic al muzicii corale românești, Ioan Cristian Danielescu, constatăm cu bucurie că opera sa este cîintată de la un capăt la celălalt al țării, de formațiile profesionale și de amatori, incluse în Festivalul național „Cîintarea României”.

Florian V. ION

PLASTICĂ

Expoziția pictoriței VALERIA POPESCU

Eveniment de mult așteptat și reprogramat, vernisajul expoziției pictoriței Valeria Popescu fostă profesoară a Liceului „Unirea”, a avut loc, în sfârșit, la Galeriile de Artă din Focșani.

Tutelată de Uniunea Artiștilor Plastici din R.S. România și Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Județului Vrancea, expoziția cuprinde o selecție de lucrări din ultima perioadă, cea mai laborioasă, având (respectiv proporțiile la plasarea în spațiu și timp) importanța unei retrospective, încununarea unui travaliu de o viață.

Ciar delimitată — cîiar și în modalitatea de panatoare — pe cele două genuri — pictură și acuarelă, iar ca tematică orientată spre peisaj, natură moartă, portret, ansamblul de lucrări impresionează prin luminozitate, delicatețea feminină neobișnuită, optimism candid în observarea personajelor, florilor și zonelor de peisaj mirific.

Efortul de elaborare a construcției fundamentale, încadrarea elementelor constitutive, raportarea acestora la nivel cromatic și compozițional în cadrul fiecărei lucrări sînt insesizabile, deoarece rolul solist îl joacă spontaneitatea, intenția, suavitatea.

Pe claviatura combinațiilor infinite între rațional și logic, pe o extremă, sensibil și idealizant, pe alta, Valeria Popescu a concertat pe cea de a doua gamă, oferindu-ne un spectacol al contururilor cizolate de lumină și al formelor transparente și imponderabile.

Am putea-o numi pictorița florilor, deoarece în acest perimetru se realizează dezinvolt, marcată profund. Și în celelalte genuri abordate de acest laitmotiv, devenit modul: portretele sale de fete tinere sînt realizate ca niște cadre inflorescente, naturile moarte nu pot fi imaginate fără aceste gingașe prezențe, peisajele chiar par marcate de această sărbătoare florală.

Dar adevărata vocație a Valeriei Popescu rămîne acuarela, cerințele acestei tehnici, integrîndu-se atît de armonios în ansamblul de caracteristici ale dotării sale native, încît în acest regat al sensibilității, tușa transparentă și fluidă pare să fie modul în

care se exprimă la fel de firesc ca și prin propria-i vorbire.

Spuneam că nota caracteristică a acestor lucrări este gingășia. Ea este prezentă în oricare dintre lucrări, chiar și în tehnica mai viguroasă a uleiului: „Bună cîmineașă” — portret de fată lingă flori ce o radiază cu lumină (sau poate fata scaldă în lumină florile), „Tineri mesteceni”, ce marchează spațiul înverzit cu verticalele lor albe ce au transluciditatea crengețelor și mugurilor în primăvară, „Portret de fată”, lucrare de rezistență cu desen ferm, rafinament cromatic și realizat studiu de fizionomie și expresie, „Stîngaciul” — curajos experiment cromatic, „Marină”, cel mai reușit dintre peisaje.

În ciuda dificultăților inerente breslei, așteptăm de la pictorița Valeria Popescu noi reveniri.

Vasile CRAIȚĂ-MÎNDRA,
fost elev al liceului

CRONICĂ LITERARĂ

Constantin Ciopraga : „PROPILEE” *)

A douăsprezecea apariție editorială a reputatului profesor universitar ieșean Constantin Ciopraga, se vrea un fel de moment retrospectiv axiologic, o privire selectivă și sintetizatoare, în același timp, asupra unor aspecte ale fenomenului literar. Acesta este și sensul titlului, sugerat de autor: „Simbolic vorbind, Propileele au funcția unui memento, avertizând și instruind în sensul reculegerii”.

Cele douăzeci și nouă de studii reunite în acest volum (dintre care, unsprezece, republicate, reconsiderate, din perspectiva, mereu reevaluantă, a timpului), constituie un periplu instructiv, interesant, fermecător prin limpezimea cristalină a discursului critic. Chiar dacă nu emit întotdeauna judecăți de valori noi, studiile cuceresc prin pasiunea care le însuflește, aceea de a descoperi îndărătul operei literare omul creator, personalitatea demiurgică ce le-a însuflețit. De fapt, „Propilee” reinvie o serie de personalități de excepție; cartea e o galerie de portrete intelc-

tua e, memorabile și autorul se află în dialog cu spiritul efervescent creator care a îmbrăcat ipostazele unor figuri de seamă ale lumii literare.

Autorul își scrie studiile mîndu-și până în efluvii.e de afectivitate cu care-și înconjoară subiectele. El se apropie de marii dispăruți cu iubire respectuoasă și pietate plină de admirație. De aceea, studiile lui Constantin Ciopraga au, în afară de ricoarea erudită a datelor exacte ce trebuie cunoscute, unda de căldură și trezesc în cititor fiorul afectiv față de Omul care se ascunde îndărătul Operei sale.

Studiile cuprind remarci sintetizatoare despre: Cantemir, Heliade Rădulescu, Iorga, Ibrăileanu, Bacovia, Zaharia Stancu, Marin Preda, E. Lovinescu, T. Vianu, G. Călinescu, Șerban Cioculescu, despre francezii Jean Boutlière, A. Camus, Romaji Rolland.

Unul dintre ele, acela despre Ibrăileanu, se subintitulează „Portret liric”. De ce așa? Poate cînt-o dorință de consubstanțialitate afectivă cu

Constantin Ciopraga, vorbind la Teatrul Municipal „Gh. Pastia” din Focșani, cu prilejul împlinirii unui veac de la nașterea lui Mihail Sadoveanu (noiembrie 1980)

CRONICĂ LITERARĂ

marele critic ieșean. Aceleași trăsături pe care Constantin Ciopraga le admiră la Ibrăileanu, par să fie dominantă criticului contemporan cu noi. Portretul pe care i-l face autorul este deosebit de impresionant și cel care admiră atât de mult aceste calități, le are cu siguranță: „(...) căci Ibrăileanu — omul, de o elevație spirituală rarisimă, pare să fi fost mai «complet» decât scriitorul; avea umilnța Indoieli, sinceritatea entuziasmului și răceala scepticismului (...) Își cenzura ideile cu aerul cel mai natural din lume, — se autopersifla; nu-mai mărginiții sînt mereu gravi“!

Studiul închinat lui T. Vianu invită la mai multă reflecție și luciditate față de opera marelui profesor, care era de o modestie rară. Acept al profunzimii care ignoră draparea în vesmintele strălucitoare (și adesea înșelătoare) ale popularității, Vianu a fost un neobosit și tenace căutător al esențelor.

Dacă în articolul închinat lui G. Călinescu ni se sugerează că unele dintre modificările aduse unor articole din marea „Istorie“... (reeditată) pot fi datorate indiosincrasilor stîrnite de receptarea ei de către unii confrăți (v. articolul „Șerban Cioculescu“), T.

Vianu era în schimb un temperament mai stenic, mai solar, în sensul clasic al termenului.

Un asemenea gen de temperament artistic, intelectual și moral este și în admirația autorului „Propileelor“ (această propensivă neexcluzind nici un moment probitatea cu care este analizată opera tuturor celor vizati de critic: „Niciodată filozoful și, mai ales, moralistul (T. Vianu — n.n.) nu scapă din vedere primatul omenescului, acesta văzut din perspectiva raționalistă (...) Nu ne putem sustrage constatării că audiența lui T. Vianu în posteritate e sub nivelul celor meritare“.

Prin stilul curgător și fraza limpede, „Propilee“ nu este numai o sumă de studii critice destinate specialistului, ci o lucrare care informează, fără a avea neapărat aerul că o face. Destinată, bănuim, tineretului studios, ea poate fi parcursă cu plăcerea lecturii și bucuria cunoașterii ce către orice cititor, iubitor de satisfacții intelectuale de excepție.

prof. Mioara ZEHAN-BĂDULESCU

*) Constantin Ciopraga — „Propilee“, Editura „Junimea“, 1984.

SECVENȚE

Cel mai mare fond de carte de și despre **EMINESCU** a fost realizat de ieșeanul **Dumitru Grumăzescu**. Numărul pieselor colecției sale, adunate cu trudă și bani din veniturile sale modeste, a trecut de 5000. Nu le păstrează însă pentru sufletul său, ci frecvent organizează expoziții itinerante, oferind, astfel, cititorilor posibilitatea de a se apropia și mai mult de opera poetului nostru național!

În perioada 13 noiembrie — 30 decembrie 1984, ei a fost oaspetele municipiului Focșani și al județului nostru, unde a organizat trei expoziții (două la Liceul „Unirea“, care l-a invitat, și una la Casa Personalului Didactic) și s-a întâlnit cu mii de elevi, profesori, învățători, medici, muncitori și ingineri, cărora le-a vorbit despre unele aspecte mai puțin cunoscute din viața și activitatea lui Eminescu.

(În numărul viitor, vom prezenta pe larg acest tezaur unic în spațiul românesc și cel universal).

CRONICAR

CRONICĂ LITERARĂ

Ion Oprea :

„CA O PRIMEJDIE“

Debutul liric al lui Ion Oprea are loc, în 1969, într-o plachetă colectivă, „Excelesior“, și după o întrerupere de câțiva ani a început să publice în „Preocupări“ (revista Liceului Industrial Nr. 1) unde ține și o rubrică, „Eminesciana“, de comentarii ale unor creații ale marelui nostru poet.

Spre sfârșitul anului 1984, i-a apărut volumul de versuri „Ca o primejdie“ (Ed. „Litera“), excelent prezentat grafic de Florin Pucă.

Versurile, cum mărturisește autorul, sînt rod al „viselor din depărtare“ și al „simfoniilor din aștri“. El este vizitat de „hoinarul învăluit în flacăra bălaie“, hrănit cu elementele sacre, pîine și vin.

De acest „hoinar“ poetul se simte legat printr-o taină neștiută, legătură ce produce frământări dureroase. Poetul e conștient că „visele din depărtare“ sînt reduse sau anulate de condiția telurică :

„Nemiloase iar căzură
Visele din depărtare,
Pămîntasca mea măsură
Le-a scurtat cîte-o zare“.

Volumul se deschide cu poezia „Ora“, care definește creația ca murmur pogorît ca un „sfielnic amurg“, „din cupa cu foc sacru al inimii divine“, ca „nebănuita șoaptă a mărilor“, adusă din neant în ființa de azi. Definierea poeziei și a momentului („Ora“) prielnic creației va preocupa pe autor care vorbește de „clipa de minune“ cînd „pasărea măiastră“ va sbura „spre țărnul fericii ce nu se poate spune“, loc și moment ceea ce pre-dispun la visare :

„Și-atunci ne vom cuprinde de-o nouă
primăvară
Ca de o sfîntă taină în inimă arzînd“.

Poezia este înțeleasă ca stare de har divin („Grăția deli“), cîntec înfiripat din gama căutării („Fata morgana“), care își trage seva din amintirile depănate mental în ceasurile liniștii nocturne :

„Tot răscolesc albume de senzații
Cînd munții mei s'fidează depărtarea,
Aud și acum nebunele orații
De la nuntirea serului cu marea.“

Și toate-s amintiri stingîndu-se în
vreme
Și toate sînt prezentele poeme...“

(„Memento“)
Poezia e ruga mută, sînt visele realizînd „prin spații cîns nebun de iele“ („Un poem e ruga“).

Poetul este făptura de lut ai cărui ochi sînt înălțați spre stele. El este, deci, ființa superioară a cărei viață este sortită templului enigmatic și acaparator al creației. Poetul apare ca o ființă torturată de căutările drumului spre cunoaștere, iar trupul îi este „o rușă de cerb hăituit“, expresia este una din cele mai frumoase din volum („Ți-e trupul“).

Creatorul se dă drept „ales al sorții“ (expresie comună) care are acces la tainele adînci care-l duc „spre osia luminii“. El aude „chemarea din urmă“ a străbunilor al căror glas îl percepe ca „o mare-nvolburată“ („Chemarea din urmă“).

În parte, volumul este alcătuit din versuri erotice.

Senzual, poetul trăiește alături de iubita lui „un dor adînc care ne doare“, trăiește cu nesațiu, apropiindu-se de clipa cînd vor trece Styxul ce le va asigura pacea și singurătatea rivnită. Iubirea o vrea eternă, eternitate prelungită și dincolo de viață („Dar vremea noastră“). Poetul îndrăgostit se adresează iubitei cu îndemnuri, se confesează sau face constatări :

„Iubește dar în taină și fără întrebări,
E-o vară prea frumoasă ce n-ai s-o

rătăcești:
Privește nesățioasă albastrul unei zări
Și vei afla îndată ce sînt și cine ești“
(„La praznic de adio“)

Iubirea unește pe cei doi poli diferiți, apropiați prin sentiment, devenit sens al vieții :

„Tăcînd sau nu, greșeala este gravă,
Cî sîntem polii aceluiași pămînt
Oricît de mult am picura otravă“

Noi nu vom fi ca morții ce încă vii
mai sînt“.

Sentimentul presupune îndrăzneală, în sensul cufundării în iubire fără reticente, cu dăruire :

„Curațul de-a începe o nouă
primăvară...“

CRONICĂ LITERARĂ

Ce e frumos în spirit nu poate să
dispară”.

Iubirea provoacă neliniște, nesigurantă, dar sentimentul înseamnă și ieșirea din banal.

Dragostea este sentimentul care cere sacrificii, dar care răsplătește înăltindu-i pe cei doi parteneri. Dragostea este sentimentul salvator (idee re-luată de toți marii poeți ai lumii), care presupune uitarea de sine și sfidează deșertăciunile obișnuite („Și dragostea sfidează și grații și trufie”). Afirmarea originală e dificilă, recunoaște poetul, și e îngreunată de obișnuință și imitație :

„Ai fi putut să faci atâtea
Ce-n ideal te-ar fi ntrupat
Dar papagalul tipă-n tine
Și-ncet pe toate le-ai ratat”.

Nu trebuie să cauți în mod special
ecourile marii poezii românești

clasice și contemporane (de la Eminescu pînă la Nichita Stănescu). Ele sînt doar detectabile și, ce altfel, poetul pare a ni le arăta cu tot dinadinsul.

Trecînd însă peste aceste versuri și poezii à la manière de... rămîne volumul din care desprindem încă două citate :

„Să-credem în povestea vorbind de
nemurire

Și-n rugul ce țîșnește nestăvilit din
lanuri”

„Să ningă cu tăcere pe nuferii ce
dorm

Și-o-nvăluire albă de tot să
ne-mpresoare”

Credem că acest debut editorial, care dovedește posibilitățile lirice ale lui Ion Oprea, va fi urmat de versuri mai convingătoare, care-l vor instala definitiv în cetatea poezilor.

prof. Ion LEU

NOTE DE LECTURĂ

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÎNEȚE...

„Omnia fert tempus” („Timpul duce cu sine toate”) spuneau înțelepții romani, fără să știe cit de mult greșeau !

Nu ! Timpul nu duce cu sine totul ! Cum pot să dispară fără urmă o țară, o civilizație, și chiar o lume ? Chiar dacă istoria, de-a lungul evoluției sale, a cunoscut într-adevăr drama dispariției unui continent, în plină înflorire, nu se poate spune că, odată cu dispariția fizică, a dispărut și din conștiința oamenilor.

Fiecare dintre noi rămînem în conștiința urmașilor, prin realizările noastre, mai mult sau mai puțin extraordinare.

Omul este veșnic prin operele sale. Simțim în realizările unui om, pulsul său, gândurile sale, zbaterile unui suflet efemer.

De ce am început astfel ? Nu știu... Sau nu cred că pot să mă explic. Sînt încă sub influența mesajului transmis de cartea intitulată atît de sugestiv : „CĂLĂTORII ÎN CLAROSCUR”, de Petre Vancea.

Singurul lucru pe care îl face un timp ireversibil, este de a întări sau estompa figura unui om !

Și cum s-ar putea păstra, oare, adevărul, neîntinat de fantezia creatoare a oamenilor, decît între filele unei cărți ?

Cartea nu poate dezvălui însă, vîrsta, chipul autorului !

Dacă ea reușește să pătrundă în sufletul autorului, dacă autorul se destăinuie, reușind să prezinte în afara conținutului de idei, și un portret psihic, nu se poate spune același lucru despre portretul fizic...

Pătruns într-o lume necunoscută, în care la tot pasul te lovești de nou, ești purtat cu viteză... gândului, spre sufletul autorului, dar nu-i poți desluși chipul...

Dacă un om are părul nîns nu este neapărată nevoie să fie și bătrîn !

„Călători în claroscur” demonstrează din plin acest lucru !

Vechii greci numeau pe cei care ajungeau la o vîrstă venerabilă : înțelepți.

Dar un om care își păstrează vigoarea sufletului, un om care știe să-i captiveze și pe cei tineri cu povestea vieții sale, chiar dacă tîmplele-i sînt nîns, nu poate fi numit decît : înțelept tînăr !

„Călătorii în claroscur” este un adevărat roman, un roman de aventuri.

Aventura unei idei izvorite, nu așa cum ar fi fost normal, într-un laborator luminos, ci... în claroscur !

O idee, un gînd, care a prins rădăcini, a încolțit, iar acum se culeg roadele !

O idee, o străfulgerare de o clipă, îmbinată armonios cu o experiență de o viață, fată ce prezintă atît de captivant, cartea pe care cu o nespusă plăcere am citit-o „din scoarță în scoarță” !

Citînd această carte, în care autorul a pus atîta suflet, nu m-am putut opri să nu mă gîndesc la cuvintele lui Alexandru Vlahuță : „... și cum să nu-ți ridici fruntea, ca falnicii strămoși de odinioară, mîndru că poți spune : «Sînt român !»”.

Oana GHILEZAN,

clasa a X-a,

Liceul „Mihai Viteazul” — București

NOTE DE LECTURĂ

PETRE VANCEA :

„Călătorii în clarobscur”

Nu demult, a văzut lumina tiparului la Editura „Sport-Turism”, cartea marelui medic oftalmolog Petre Vancea și totodată și mare cercetător în acest domeniu. Ea prezintă o „călătorie în clarobscur”, după cum ne sugerează titlul, adică o călătorie pe firul destul de anevoios al vieții medicului. Autorul nu se află la prima sa carte. Dintre lucrările ce poartă semnătura ilustrului om de știință, menționez: „Din nou lumină”, „Permanențe”, „Fotografii mișcate”, unele inspirate din domeniul cărui medicul s-a dedicat trup și suflet: oftalmologia. Capitolele cărții poartă motouri foarte semnificative, extrase din operele marilor scriitori: Baudelaire, Montesquieu, Anatole France, din basmul „Făt-Frumos cel rățâcit”, reflecții filozofice ale lui Pasteur, Seneca, Dimitrie Gusti, Emerson ș.a.

Autorul a acunat aici impresii din numeroasele sale călătorii efectuate în aproximativ 20 de țări din trei continente, unde a fost invitat să reprezinte medicina românească, la numeroase congrese și sesiuni ale diferitelor societăți oftalmologice. Ilustrul profesor se oprește mai ales asupra vizitelor sale în Heidelberg, unde a participat la cel de-al LXX-lea congres al Societății Germane de Oftalmologie, din Leipzig, la sesiunea comună a Societății de Oftalmologie din Saxonia-Turingia și a Academiei Germane de Științe Medicale, ca și la ședința Consiliului Societății Europene de Oftalmologie, la Paris, unde i s-a decernat Medalia de Aur a Trachomului, în 1969. De asemenea, sint

prezentate mai pe larg vizitele sale în Mexic și Polonia. Peste tot sint descrise spitale, localități văzute nu numai cu ochii medicului, ci cu ochii scriitorului. Aceste vizite au avut un rol important în schimburile de experiență, contribuind astfel la îmbogățirea cunoștințelor medicului, precum și la popularizarea rezultatelor obținute de oftalmologia românească. Să nu uităm că medicul Vancea a descoperit extractul total de ochi (E.T.O.), care este un medicament din categoria preparatelor tisulare, conținând stimulatori biogeni superiori, cu efecte deosebite în diverse boli ale ochiului. De asemenea, în carte sint prezentate împrejurările și condițiile grele, care au dus la descoperirea acestui extract, deosebit de important în tratarea unor boli grave ale ochiului.

Ani de-a rindul, medicul s-a dedicat studierii strabismului funcțional. Informații despre acesta le găsim în paginile cărții. În cariera de medic a autorului, au fost și momente dificile. Unul dintre acestea a fost pensionarea la limită de vîrstă, o pensionare care îi anula dreptul de a mai cerceta bolile ochiului în scopul găsirii unor eventuale metode de vindecare. Cartea este presărată cu dovezi vizuale ce necontestat: fotografiile din călătoriile de peste hotare, de la congrese și sesiuni etc. În ansamblul său, cartea prezintă o bogată experiență de viață și o pildă demnă de urmat. Felicitări editurii pentru condițiile grafice excelente în care a realizat-o!

Mariana-Carmen MUNTEANU,
clasa a XII-a A

REVISTA REVISTELOR ȘCOLARE

„Spre lumină”

Nu demult, am primit la redacție foaia volantă „Spre lumină”, editată de colegii de la Liceul Național din Iași și dedicată celui de-al XIII-lea forum al comunistilor.

Numărul cuprinde diferite articole semnate de elevi și profesori, în care evidențiază progresul realizat de țara noastră de la Congresul al XII-lea al P.C.R. și pînă în prezent, atenția deo-

sebită de care se bucură învățămîntul de toate gradele în România Socialistă.

Alte materiale se referă la realizările obținute de elevii Liceului Național din Iași în cinstea acestui epocal moment istoric, precum și la manifestările cultural-artistice dedicate celei de a 40 aniversări a Revoluției antifasciste și antiimperialiste de eliberă-

REVISTA REVISTELOR ȘCOLARE

re socială și națională și Congresulul.

Ultima pagină este rezervată culturii și artei. Sînt prezentate aici vizita actorului Octavian Cotescu la Liceul Național și expoziția pictorului Eugen Ștefan Bouscă, fost elev al acestei prestigioase școli.

Nicoleta CĂINAP,
clasa a IX-a B

„Lumină în retortă”

În anul celei de-a patruzeciua aniversări a actului istoric de la 23 August 1944, a apărut numărul 3(27) al revistei „Lumina în retortă”, publicație editată de elevii Liceului Sanitar din Galați, sub directa îndrumare a profesorului dr. Barbu Leibovici.

Revista se deschide cu un articol dedicat zilei de 23 August, în care este exprimată profunda recunoștință a elevilor față de minunatele condiții ce le-au fost create de partidul și statul nostru pentru a deveni folositori societății.

Venind în sprijinul elevilor, pe lângă interesantele teste de chimie organică și anorganică, mai este publicat un articol intitulat „Esecurile la învățătură și starea de sănătate”, în care sînt prezentate principalele cauze care duc la scăderea nivelului la învățătură.

Într-un alt articol este demonstrat rolul important pe care-l are acidul dezoxiribonucleic în transmiterea caracterelor ereditare.

În „Marie Curie — Marea doamnă a științei”, sînt prezentate pe scurt viața și activitatea acestei „poloneze, devenită franțuzoaică prin căsătorie, care vede numele său legat pentru totdeauna de cel al raciului pe care l-a descoperit în anul 1898”.

Revista se încheie cu două frumoase poezii aparținînd elevei Doina-Adriana Stan, intitulate „La fîntina istoriei” și „Țara mea”, poezii străbătute de dragostea de glie, dragostea de trecutul istoric și de prezentul nostru minunat, dragostea de tot ceea ce aparține nației române.

Mugurel COSTACHI,
clasa a XI-a A

Epigrame

EPIGRAMISTUL ÎN SPITAL

*Făcîndu-i-se hemograma
Găsiră-n sînge epigrama
Și-au constatat care-i pricina
Că-i sub normal — hemoglobina!*

PLOI DIVERSE

*Ploi cu caracter local
Deși cîmpul apă cere
„Plouă” însă în local
În rachiu, în vin și bere...!*

UNEI VÎNZĂTOARE

*Casa-i cu de toate plină:
Are blănuri și mașină,
Are și o gură mare
Numai bani de rest nu are!*

ESTIVALĂ

*Au plecat la munte de o
săptămînă
Dumneaei sîrințară, cu
poșeta-n mînă.
Dumnealui cu gîndul tare
plin de-amar:
— Am lăsat șezlongul și-acum
port samar!*

IPOHONDRUL

*Tare mult s-a supărat
Cînd i-am spus:
— Te-ai vindecat!*

Spiridon ȘTEFĂNESCU,
fost elev al liceului

ISTORIE LITERARĂ

O epistolă inedită:

NICOLAE PETRAȘCU — DUILIU ZAMFIRESCU

Implinirea în 1984 a cinci sfer-turi de veac de la nașterea lui Nicolae Petrașcu (5 decembrie 1859, Tecuci) și a patru decenii de la moartea sa (24 mai 1944, București), ne oferă minunatul prilej de a încredința tiparului o epistolă inedită a omului de cultură gălățean adresată colegului său de generație, reputatului scriitor Duiliu Zamfirescu (1858—1922), respectând particularitățile lingvistice și ortografice ale originalului, inventariat sub numărul 13928, la secția de manuscrise a Bibliotecii Centrale de Stat din București.

Din bogata corespondență a lui Nicolae Petrașcu cu Duiliu Zamfirescu reies bunele relații de prietenie dintre cei doi iubitori de frumos, stabilite încă din anii tinereții, împărțându-și reciproc proiectele literare și chiar unele intimități ale vieții lor de familie sau ale altora.

Scrisoarea de față, reprodusă integral mai jos, datează din perioada în care Nicolae Petrașcu se afla din nou în Italia, unde Duiliu Zamfirescu era așezat la Legația română din Roma, și de unde îi comunică impresiile de neuitat, la revederea localității Bellagio și a lacului Como, „cel mai frumos din lume”, care i-au inspirat o „lucrare de imaginație”, un proiect de roman.

Pe lângă unele vești transmise despre cunoștințe comune din țară, înțelinite pe meleagurile italiene, Nicolae Petrașcu îl informează și despre vizita făcută lui Tullio Massarani, un distins „om de litere” din Milano, recomandat cu căldură de Constantin Esarcu, inițiatorul subscripției publice pentru construirea Ate-neului Român din Capitală.

Gh. S. ȘTEFĂNESCU

Bellagio, Duminică, 7 ceasuri dimineața, 3 august 1897

Dragă Duiliu,

Dacă am întârziat să-ți răspund la scrisoarea din urmă, este din pricină că am așteptat un cuvânt de la Minciu', căruia îi comunicasem gentila D-tale invitație la Roma; Zăboveleie însă, cum Pa făcui D-zeu, nu mi-a răspuns încă nici până astăzi. Îi las dar în plata Domnului, și, rămânând să-ți scriu mai târziu despre revederea noastră, să mă necăm condeiul în spre a'tele.

Și mai întâi să-mi dai voie ca să răstorn jos — în două vorbe — vărful ce mă apasă pe suflet: Bellagio și cu Lacul de Como mi-a părut, de astă a treia dată, cu adevărat cel mai frumos din lume. În fiecare dimineață, când deschid ferestra, găsesc — din pricina luminilor diferite — alteeva dincolo pe coastă și pe lac. E atâta fericire pe unele coline verzi, — atâta mângâiere în aerul violet dintre munți, — mișcă atâtea unde de poezie în atmosfera Lacului, unde simțiți, deși nevăzute, cum e luna — toată compătimitirea ce am să-ți-o provoc, mărturisindu-ți nelegiuirea, — m'am putut opri, nu m'am putut stăpâni, — poate pîn-tro invidie naționalistă inconstentă, — să nu distrug această frumoșete, fixând-o, de-ocamdată grossomodo, într-o lucrare de imaginație. Dar un... roman! ...necrocitul' de mine, necrocitul de ei, și mai ales necrocitul de Lac de Como!

Mai am însă o speranță! Când voi ajunge acasă și voi citi erile câteva pagini scrise, nădăjdulesc amintirile neuitate din sufletul meu, impresiile adânci ce mi le-a dat locul se vor re-avrat și poate mă voi hotări să rup paginile scrise.

Bazaconia asta care mă trudește ca niște friguri de cai, năzuește să se cheme, după alte toate, și Inima! adică vorba româ-nului, după ce-l slută, o mai chiamă și Viada, și s'ar încumea să descrie lupta sufletească și trupească dintr'un tiner, iubit de o fată curată la suflet și, în același timp, de o femeie frumoasă de o incomparabilă seducțiune...

Un lucru însă va rămânea, chiar rupând foile; e ceea ce-mi spui D-ta adessa, căldura ideală din momentele facerii! Cea mare și mai blândă fericire pămîntescă ce am simțit-o și eu —